

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA A HUMANITÁRNÍ POMOC
Bakalářská práce

Autor: Pavla Bisová
Vedoucí práce: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.
Olomouc 2017

Jméno a příjmení autora: Pavla Bisová

Název bakalářské práce: Nouzové přežití obyvatelstva a humanitární pomoc

Pracoviště: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Rok obhajoby: 2017

Abstrakt: V bakalářské práci se zabývám nouzovým přežitím obyvatelstva a humanitární pomocí. V první části práce je zahrnuta legislativa v oblasti ochrany obyvatelstva, jednotlivé oblasti nouzového přežití a jejich zajišťování. Druhá část se zabývá humanitární pomocí a nejnámějšími humanitárními organizacemi působícími v České republice.

Klíčová slova: integrovaný záchranný systém, mimořádná událost, krizová situace, nouzové přežití, humanitární pomoc.

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Pavla Bisová

Title of the bachelor thesis: Emergency survival and humanitarian aid

Department: Palacký University Olomouc, Faculty of Physical Culture

Supervisor: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

The year of presentation: 2017

Abstract: The bachelor thesis deals with the emergency survival of population and the humanitarian aid. The first part mentions legislation in the area of protection of the population, particular parts of emergency survival and its securing. The second part deals with the humanitarian aid and well-known humanitarian organizations which operate in the Czech republic.

Keywords: integrated rescue system, emergency event, crisis event, emergency survival, humanitarian aid.

I agree the thesis paper to be lent with in the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. Ing. Jaromíra Nováka, CSc., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a řídila se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 25. dubna 2017

Podpis:

Děkuji doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc. za ochotu a také pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování bakalářské práce. Stejně tak bych chtěla poděkovat pracovníkům Hasičského záchranného sboru JmK a panu Ing. Františku Skřivánkovi, vedoucímu oddělení krizového řízení, obrany a ochrany ve Znojmě.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 CÍLE	9
3 LEGISLATIVA V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	10
3.2 Zákon o integrovaném záchranném systému.....	11
3.3 Zákon o krizovém řízení.....	12
3.4 Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy	12
4 ZÁKLADNÍ OPATŘENÍ OCHRANY OBYVATELSTVA.....	14
4.1 Varování a informování obyvatelstva.....	14
4.2 Varování obyvatelstva	14
4.3 Druhy signálů	16
4.4 Tísňové informování obyvatelstva	18
4.5 Vyrozumění	19
4.6 Ukrytí.....	20
4.7 Evakuace.....	21
5 NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA.....	27
5.1 Plán krizové připravenosti	31
5.2 Nouzové ubytování.....	35
5.3 Nouzové zásobování základními potravinami.....	36
5.4 Nouzové zásobování pitnou vodou.....	38
5.5 Nouzové základní služby.....	39
5.6 Nouzové dodávky energií.....	40
5.7 Soupravy pro nouzové přežití obyvatelstva ve skladech GŘ HZS.....	41
5.8 Soupravy materiálu u územních odborů HZS krajů a na požárních stanicích.....	41
5.9 Základna logistiky	42
5.10 Kontejner nouzového přežití	43

6 HUMANITÁRNÍ POMOC	45
6.1 Legislativa zabývající se humanitární pomocí	45
6.2 Zásady dobrého humanitárního dárcovství.....	46
6.3 Typy pomoci.....	47
6.4 Humanitární krize	48
6.5 Poskytování humanitární pomoci do zahraničí	49
6.6 Iniciativa „European Aid Volunteers“.....	50
6.8 Humanitární organizace.....	50
7 ZÁVĚRY	55
8 REFERENČNÍ SEZNAM.....	57

1 ÚVOD

Tématem bakalářské práce je nouzové přežití obyvatelstva a humanitární pomoc. A právě aktuálnost tohoto tématu mě vedla k jeho výběru. Stále častěji nás sužují mimořádné události ať už v podobě povodní, zemětřesení či hrozbou teroristického útoku a na druhé straně také neustupující problémy chudých zemí. Lidé však na tyto situace stále nejsou připraveni a naopak berou svůj životní standard jako samozřejmost. V případě vzniku mimořádné události pak nastává problém a spousta lidí neví jak se zachovat, co je nutné si dopředu zajistit a zkrátka komplikují tak průběh záchranných a likvidačních prací složek Integrovaného záchranného systému.

Impulsem k psaní této bakalářské práce bylo také to, že je toto téma opomíjené a ne příliš dostupné pro veřejnost. Veřejnost je informována prostřednictvím médií pouze o tom, kde a jaké mimořádné události již proběhly a jaké vznikly škody, avšak podrobnosti jsou poskytovány pouze příslušníkům zabývajícím se danou problematikou a většinou jsou tyto informace tajné a pro veřejnost nepřístupné. Proto jsem chtěla zjistit, jestli mi bude umožněno se k těmto informacím dostat.

V bakalářské práci je nejdříve popisována legislativa ochrany obyvatelstva a také její hlavní úkoly. Mezi které patří varování a informování obyvatelstva, jeho následná evakuace a další nezbytná opatření. Dále je zde charakterizováno samotné nouzové přežití obyvatelstva a s tím spojené nouzové zásobování potravinami, pitnou vodou, nouzové základní služby a dodávky energií. Lidé by s těmito informacemi měli být seznámeni, aby tak svojí vědomostí usnadnili zásah složek Integrovaného záchranného systému a mohli lépe chránit své životy a majetek.

Další část se zabývá humanitární pomocí, která je úzce spojena s nouzovým přežitím obyvatel. Dále legislativa zabývající se humanitární pomocí a mezinárodní humanitární právo stanovující pravidla v případě ozbrojeného konfliktu. Jsou zde rozepsány jednotlivé typy pomoci a fáze humanitárních krizí. A v poslední řadě bakalářská práce pojednává o poskytování humanitární pomoci do zahraničí a o nejznámějších humanitárních organizacích působících na mezinárodní úrovni.

S vypracováním jednotlivých kroků bakalářské práce jsem narazila na několik problémů, na které poukazuji a snažím se je objasnit, případně navrhnout nápady na zlepšení.

2 CÍLE

Cílem bakalářské práce je popsat hlavní úkoly ochrany obyvatelstva, od varování obyvatelstva, přes evakuaci až po samotné nouzové přežití a objasnit problémy s nimi spojené. Dalším cílem je objasnit náplň humanitární pomoci a ukázat její provázanost s nouzovým přežitím.

3 LEGISLATIVA V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA

Současný svět se potýká s mnoha problémy, ať už se jedná o živelní katastrofy, sociální a náboženské střety, hospodářské krize nebo neustálé zdokonalování a rozšiřování moderních technologií, což s sebou přináší mnohá nebezpečí, která mohou často vést ke ztrátě životů velkého počtu obyvatelstva nebo způsobovat materiální škody a ničit životní prostředí. Proto je důležité řešit nedostatečnou připravenost lidstva na možné situace a mít fungující systém v podobě ochrany obyvatelstva, aby se takové následky eliminovaly.

Problematika ochrany obyvatelstva je chápána především jako soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva prováděných za účelem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky. Ochranu obyvatelstva je pak možné chápat jako součást systému bezpečnosti České Republiky. (Doležel, Kyselák, Mika & Novák, 2014).

Zajištění ochrany života, zdraví a majetku jsou realizována především orgány státní správy, orgány samosprávy a složkami integrovaného záchranného systému, zejména záchranným hasičským sborem České republiky, ale také se zapojují neziskové organizace, právnické osoby, podnikající fyzické osoby a fyzické osoby, tedy obyvatelstvo. Klíčovými opatřeními jsou varování a informování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití, ochrana osob před kontaminací, monitorování radiační, chemické a biologické situace, poskytování humanitární pomoci a zapojení neziskových organizací (Řehák & Folwarczny, 2012).

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (2013) potvrzuje fakt, že je ochrana obyvatelstva v současné době stabilním systémem, který několikrát potvrdil svoji funkčnost, avšak je stále ohrožován ne vždy odpovědným přístupem odpovědných pracovníků, občanů i ekonomickou situací a s tím souvisejícím snižováním počtu pracovníků. Právní předpisy také nevytvářejí potřebné prostředí pro další rozvoj a reagování na aktuální hrozby a proto je zapotřebí využívat všech možností, zkvalitňovat právní prostředí, kterým se ochrana obyvatelstva řídí a způsobů financování, což by mohlo přilákat nové a odborně vzdělané pracovníky, umožnilo by to využívat více moderních technologií a zvýšit mínění veřejnosti o ochraně obyvatelstva.

S ochranou obyvatelstva jsou spojeny 3 zásadní krizové zákony, kterými jsou zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů a zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

3.2 Zákon o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému definuje integrovaný záchranný systém, stanoví složky integrovaného záchranného systému a jejich působnost, dále práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a zabývá se krizovými stavy (Zákon č. 239/2000 Sb., § 1).

Pro účely tohoto zákona se rozumí:

- a) **integrovaným záchranným systémem** koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací,
- b) **mimořádnou událostí** škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,
- c) **záchrannými pracemi** činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin,
- d) **likvidačními pracemi** činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí,
- e) **ochranou obyvatelstva** plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví, majetku a životního prostředí,
- f) **zařízením civilní ochrany** bez právní subjektivity (dále jen "zařízení civilní ochrany") součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva; tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky,
- g) **věcnou pomocí** je poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; věcnou pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce,
- h) **osobní pomocí** je činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; osobní pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce (Zákon č. 239/2000 Sb., § 2).

Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) se dělí na základní a ostatní složky.

„**Základními složkami** integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen "HZS ČR"), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky“ (zákon č. 239/2000, §4).

Ostatními složkami IZS jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání (Zákon č. 239/2000, §4).

3.3 Zákon o krizovém řízení

Tento zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení „stanoví působnost a pravomoc státních orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením“ (Zákon č. 240/2000 Sb., §1).

Krizové řízení je dle tohoto zákona souhrnem řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešení a ochranou kritické infrastruktury (Zákon č. 240/2000 Sb., §2).

Krizovou situací se rozumí mimořádná událost, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (Zákon č. 240/2000 Sb., §2).

3.4 Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních „upravuje přípravu hospodářských opatření pro stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení krizových stavů“ (Zákon č. 241/2000 Sb., §1).

Narůstající počet mimořádných událostí, které měly negativní dopady, byly podnětem ke vzniku krizových zákonů. Znalost těchto zákonů je velice důležitá, stejně tak jejich modernizování a šíření mezi běžnou populací. Neustále přibývají různé hrozby a rizika a proto musíme být připraveni na řešení těchto problémů s fungujícím a propracovaným systémem, který se postará o naši bezpečnost a minimalizaci ztrát, ať už lidských životů nebo

materiálních škod. Proto je také potřebná dostatečná připravenost a informovanost obyvatelstva o těchto zákonech, aby tak svojí znalostí mohli přispět k řešení krizových situací a nedocházelo tak ke zbytečným komplikacím. Dle mého názoru však samotné zákony úspěšné překonání problémů nezajistí. Krizové zákony dávají pouze základní informace a stanovují povinnosti v případě vzniku mimořádné události nebo krizové situace. Důležitá je koordinace složek IZS a úspěšná realizace opatření k překonání následků mimořádných událostí a krizových situací v praxi.

4 ZÁKLADNÍ OPATŘENÍ OCHRANY OBYVATELSTVA

Dříve, než dojde k zajišťování nouzového přežití obyvatelstva, je zapotřebí provést základní opatření ochrany obyvatelstva, mezi které patří především varování a informování, ukrytí, evakuace, následně pak samotné nouzové přežití a humanitární pomoc (Portál krizového řízení JmK, 2016).

4.1 Varování a informování obyvatelstva

Jednotný systém varování a informování vytváří síť poplachových sirén, které zabezpečují okamžité varování obyvatelstva, a dále pak soustava vyrozumívacích center, soustava dálkového vyrozumění (doprava signálu a informací mezi vyrozumívacími centry), soustava místního vyrozumění (infrastruktura pro ovládání poplachových sirén a vyrozumění osob). Právo vstoupit do sdělovacích prostředků a informovat obyvatelstvo prostřednictvím televize a rozhlasu má také HZS ČR (Doležel, Kyselák, Mika & Novák, 2014).

Základem varování, tísňového informování a vyrozumění je informace, která vzniká, hrozí-li, nebo již probíhá mimořádná událost a šíří se k řídicím orgánům složek IZS, orgánům územní samosprávy, státní správy a dalším orgánům a organizacím, které se podílejí na řešení situace. Takovým předáváním informací vzniká vyrozumění, kdy je informace přijata, zpracována a vyhodnocena příslušným orgánem. Pokud si situace žádá realizaci opatření k ochraně obyvatelstva, informace je zpracována a předána obyvatelstvu. Obyvatelstvo je tedy varováno a informováno (Kavan, 2011).

4.2 Varování obyvatelstva

Rychlé a včasné varování může výrazným způsobem ovlivnit následky mimořádných událostí či krizových situací. Lidé pak mohou přijmout opatření včas a zabránit tak nežádoucím dopadům ohrožující jejich zdraví a životy, životní prostředí a zabránit hmotným škodám na majetku.

Doležel, Kyselák, Mika & Novák (2014) definují varování obyvatelstva jako souhrn technických a organizačních opatření, které zabezpečují včasné upozornění obyvatelstva na hrozící nebo již nastalou mimořádnou událost, vyžadující provedení opatření na ochranu obyvatelstva a majetku. Samotné varování je zabezpečeno vyhlášením předem stanoveného akustického znamení - varovného signálu. Základními prostředky pro vyhlášení tohoto signálu jsou především sirény, které mají za úkol co nejrychleji varovat obyvatelstvo před hrozícím nebo již nastalým nebezpečím, dále místní informační systémy (obecní rozhlasy),

kteře jsou ovládaný místně i dálkově z vřozumívacích center, tzn. převážně z krajských operačních a informačních středisek hasičských záchranných sborů kraju. Obyvatelstvo musí být varováno všemi možnými způsoby, v případě poruchy sirén nebo v místech, která nejsou pokryta varovným signálem a to např. ampliony, rozhlasovými vozy, megafony a podobně (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Odpovědnost v oblasti zabezpečení varování obyvatelstva má hejtman na území kraje, starosta obce s rozšířenou působností (primátor) na území obce s rozšířenou působností, starosta obce na území obce a zaměstnavatel vůči svým zaměstnancům (Portál krizového řízení JmK, 2016).

V dnešní době, která je plná nejmodernější techniky a vlastnit mobilní telefon je snad samozřejmostí skoro každého z nás, by bylo vhodné zabývat se otázkou, zda si lidé mohou do jejich mobilního telefonu stáhnout nějakou aplikaci, která by jim přinášela zprávy přímo z krizového centra.

Dle Spolku na ochranu obyvatel (n. d.) mnohá města a obce zrušily informování rozhlasem a místo toho zavedly rozesílání SMS zpráv a e-mailů. Což je na první pohled skvělý nápad a může to svým způsobem usnadnit komunikaci samospráv s občany. Na druhou stranu je tomu jinak v případě krizových situací, kdy je potřeba co nejrychleji obyvatelstvo varovat a nespolehat na to, zda mají mobilní telefon u sebe.

Myslím si, že je tato forma varování velmi neprůkazná, protože by mohlo dojít k přetížení sítě a mohla by spadnout, dalším problémem by mohlo být také to, že lidé nemusí mít mobilní telefon v této chvíli u sebe či nemusí mít puštěné zvuky a tím pádem by se o nastalé mimořádné události nedozvěděli. Dalším důkazem nevhodnosti by mohlo být například to, kdyby k mimořádné události došlo v nočních hodinách, kdy lidé spí a mají vypnuté zvuky, nebo mají dokonce vypnutý telefon. Proto jsou podle mého názoru nejvhodnějším prostředkem varování obyvatelstva sirény a veřejnoprávní média, které v krátkém čase varují velké množství lidí a systém rozesílání SMS zpráv využívat až po zaznění varovného signálu ze sirény, pro upřesnění situace.

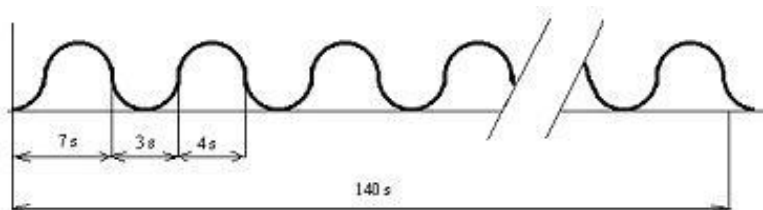
4.3 Druhy signálů

Zvuk sirény vždy značí nebezpečí. Varuje nás před neočekávanou událostí, která ohrožuje naše životy a majetek.

Všeobecná výstraha

Někteří lidé si stále mohou myslet, že pro každou mimořádnou událost existuje jiný typ poplachu, avšak od roku 2001 existuje jeden jediný signál, který varuje před nebezpečím a tím je signál „Všeobecná výstraha“.

Zdali nastane hrozba nebo vznik mimořádné události, obyvatelstvo je varováno především prostřednictvím tohoto varovného signálu, který je vyhlášován kolísavým tónem sirény po dobu 140 vteřin a může zaznít třikrát po sobě v cca třiminutových intervalech. Poté následuje mluvená tísňová informace, kterou se sdělují údaje o bezprostředním nebezpečí vzniku nebo již probíhající mimořádné události a opatření k ochraně obyvatelstva (Doležel, Kyselák, Mika, & Novák; 2014).

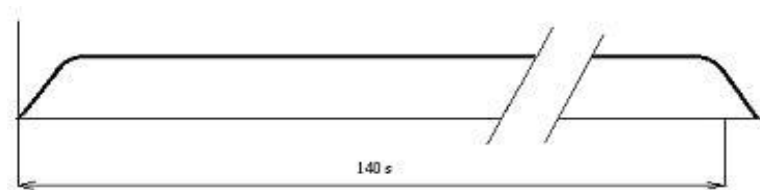

Obrázek 1. Signál všeobecná výstraha (Ředitelství HZS ČR, 2011).

Zkouška sirén

Správná funkčnost systému a sirén je ověřována pravidelně každou první středu v měsíci v 12:00 hodin, kromě Olomouckého kraje, kde se ověřuje v 12:10 hodin. Tento signál je nepřerušovaný tón, trvající 140 sekund. Zkouška sirén však není varovným signálem (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Zkouška sirén sice slouží ke zjištění její funkčnosti, aby se případná nefunkčnost mohla nahlásit a opravit. Avšak může sloužit také k tomu, aby lidé zjistili, zda v oblasti, kde se nachází, jde siréna slyšet a případně mohli na tento problém upozornit. Myslím si, že v současné době je tento problém minimální, protože obydlená místa jsou sirénami opatřena, větší množství se nachází samozřejmě ve městech. Siréna se nenachází pouze v některých menších obcích, kde se nepředpokládá žádné velké nebezpečí.

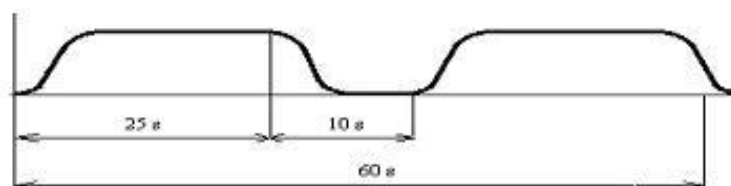

Obrázek 2. Signál akustická zkouška (Ředitelství HZS ČR, 2011).

Požární poplach

Přestože se v názvu tohoto signálu objevuje slovo poplach a mohl by být pro mnohé matoucí, není určený pro veřejnost, ale jeho jediným účelem je svolat jednotky dobrovolných hasičů.

Signál „Požární poplach“ je 1x přerušovaný tón po dobu 60 sekund, u elektronické sirény napodobující zvuk trubky „HÓ-ŘÍ, HÓ-ŘÍ“. Při tomto signálu se doporučuje pouze zjistit, jestli se případný požár nebo jiná mimořádná událost neděje ve vašem blízkém okolí a pokud vás neohrožuje, je třeba zachovat klid a nic nedělat, nebudete-li k tomu záchranáři vyzváni (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Obrázek 3. Signál akustická zkouška (Ředitelství HZS ČR, 2011).

Myslím si, že je důležité znát jednotlivé druhy signálů, abychom věděli, jak se chovat a poznali, jestli jde opravdu o varování před mimořádnou událostí či jen o zkoušku sirén nebo svolávání jednotek požární ochrany na místo vzniku požáru a nedocházelo tak ke zbytečné panice. Spoustu lidí zvuky sirén nerozeznává a automaticky, když se rozezní siréna, tento zvuk spojují s nebezpečím. Jedna taková událost dokazující neznalosti obyvatel se stala například 23. února 2017 v Praze a celém Středočeském kraji, kdy se rozezněly sirény z pietních důvodů a následně se tak spustila vlna znepokojení. Ukázal se tak problém, že pro mnoho obyvatel sirény „mluví“ řečí, které nerozumí. Dle mého názoru, to lidé berou tak, že pokud siréna houká ve středu, jde o zkoušku, ale pokud jiný den, znamená to nějaké nebezpečí. Proto by bylo vhodné v takových případech, kdy nehrozí žádné riziko, nejdříve

obyvatelstvo informovat ať už rozhlasem či vysíláním v rádiu nebo televizi, o jaký zvuk sirény se bude jednat a teprve potom spustit zvuk sirény.

4.4 Tísňové informování obyvatelstva

Tísňové informování obyvatelstva je označováno jako souhrn organizačních, technických a provozních opatření, která vedou k předání informací ihned po zaznění varovného signálu o zdroji, povaze a rozsahu nebezpečí a nutných opatřeních k ochraně života, zdraví a majetku, především cestou hromadných informačních prostředků, ale i dalšími způsoby (Navrátil, Šafr & Havránková, n. d).

Stejní autoři také udávají, že je možné předávat informace pomocí televizní a rozhlasové stanice s celostátní působností, soukromých regionálních rozhlasů a televizních společností; městských, obecních a objektových rozhlasů; elektronických sirén, které jsou schopny vysílat informace prostřednictvím vlastního mikrofonu nebo z externího zdroje modulace; mobilních prostředků (např. rozhlasové vozy, megafony); vozidel Hasičského záchranného sboru ČR a Policie ČR vybavené výstražným rozhlasovým zařízením.

Tísňová informace může mít trojí charakter, a to akustický (zvukový), verbální (slovní) a optický (obrazový), přičemž informace podávané v akustické nebo optické podobě mají často formu předem stanoveného signálu, po jehož vyhlášení jsou okamžitě organizována ochranná opatření a naplánované činnosti (Doležel, Kyselák, Mika & Novák, 2014).

Lidé často nevědí, jak se při vzniku mimořádné události či krizové situace chovat a proto je důležité preventivní informování o možném nebezpečí, ať už v podobě letáků, informačních brožur či hromadných informačních prostředků. Dnešní svět je však plný moderních technologií usnadňujících naše životy a proto je zde mnohem více způsobů, které mohou sloužit jako informační prostředky, jimiž jsou například internet, bez kterého se většina lidské populace již neobejde. Touto cestou by se mohla více šířit různá krátká videa, obrázky nebo pro děti například komiksové příběhy. Lidé by se tak o této problematice dozvěděli zábavnější formou, což by mohlo značně přispět k jejich informovanosti. Nesmíme zapomínat také na specifické skupiny občanů, nedoslýchavé a neslyšící nebo slabozraké a nevidomé, se kterými je nutné více komunikovat, pořádat různé přednášky, pro děti ve školách preventivně výchovné činnosti a různé soutěže, při kterých se naučí pomoci handicapovaným lidem. Měly by se pravidelně prověřovat např. i organizace humanitární pomoci, jak jsou připraveni na pomoc a komunikaci s těmito specifickými skupinami občanů, dále dbát na zapracování do havarijních plánů pro složky IZS.

Lidé by se měli po vyhlášení varovného signálu řídit těmito pokyny:

- respektovat varovné a tísňové informace a reagovat na pokyny záchranných složek;
- snažit se získávat informace z oficiálních zdrojů (rozhlas, televize, verbální informace z koncových prvků varování, obecní úřad, zaměstnavatel);
- nerozšiřovat neověřené zprávy, které by mohly způsobit rozruch;
- zbytečně netelefonovat, zejména tísňové linky;
- uvědomit si, že je nejdůležitější lidský život a zdraví a teprve potom majetek;
- nepodceňovat vzniklou situaci, nepropadat panice;
- pomáhat zejména dětem, starým, nemocným, smyslově a pohybově handicapovaným příbuzným a lidem v sousedství.

4.5 Vyrozumění

Doležel, Kyselák, Mika & Novák (2014, 65) uvádějí vyrozumění jako „komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné předání varovné informace o hrozící nebo již vzniklé mimořádné události složkám IZS, orgánům územní samosprávy a státní správy, právníkům a podnikajícím fyzickým osobám podle havarijních nebo krizových plánů“.

Hlavní cíl vyrozumění je pohotově zaktivovat osoby určené pro řízení a provádění preventivních opatření nebo opatření odstraňování následků mimořádných událostí a řešení krizových situací (Navrátil, Šafr & Havránková, n. d).

Typy vyrozumění

- vyrozumění a povolání složek IZS k provedení zásahu;
- vyrozumění osob, příslušníků krizového štábu (například hejtmana, primátora, starosty);
- vyrozumění orgánů a organizací (Navrátil, Šafr & Havránková, n. d).

Dle stejných autorů je pro vyrozumění možné využít telefonní spojení v pevné i mobilní síti (včetně sms, faxu), rádiové spojení, elektronickou poštu, datové přenosy nebo osobní přijímače (pagery) používané v jednotném systému varování a vyrozumění.

4.6 Ukrytí

Ukrytí obyvatelstva je opatření sloužící k jeho ochraně před negativními účinky mimořádných událostí, zejména proti účinkům a následkům velkých chemických nebo radiačních havárií (Ředitelství HZS ČR, 2014).

Improvizované ukrytí

Využívá se při velkých haváriích s rizikem kontaminace nebezpečnými látkami a účinky pronikavé radiace. V případě vzniku této mimořádné události slouží k ukrytí uzavřená místnost v budově s možností poslechu televizního nebo rozhlasového vysílání. Při úniku nebezpečných látek je vhodné se ukryt ve vyšších patrech budovy, v místnosti na opačné straně od místa nehody (většina nebezpečných látek je těžší než vzduch a proto se drží při zemi) naopak při úniku radioaktivních látek by se místnost měla nacházet spíše v suterénní nebo sklepní části domu (Ředitelství HZS ČR, 2014).

Otázkou je, jak laik, který na ulici uslyší sirénu, zjistí co se děje, kam se má schovat a jestli se vůbec jít schovat?

Pokud nejde zjevně o povodeň či zemětřesení, platí následující zásady po zaznění sirény:

- okamžitě se schovat kdekoliv to bude možné, v nejbližší budově, když se nacházíte v automobilu, zaparkovat a pak se ukryt;
- zavřít dveře a okna;
- zapnout rádio nebo televizi či poslouchat, zda nejsou předávány informace místním obecním či závodním rozhlasem, sirénou nebo mobilními prostředky záchranných složek (Navrátil, Šafr & Havránková, n. d).

Musí se také dbát na to, aby budova, do které se ukryjeme, měla uzavíratelné prostory. Místnost je třeba co nejlépe izolovat od okolního prostředí, to je důležité zvláště při úniku chemických nebo radioaktivních látek. Pokud se nacházíme v cizím prostředí, nesmíme se bát požádat kohokoli o pomoc a vpuštění do budovy. Když je to možné, zjistit, jestli lidé v okolí slyšeli varování a pokud ne, varovat je a poskytnout jim případnou pomoc (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Musíme také myslet na to, že zvuk sirény neznamena okamžitě se vrátit domů, ale ukryt se co nejbliže místa, kde se nacházíme, právě tak si můžeme zachránit život.

Možným příkladem zbytečné paniky by mohla být např. situace, ve které se ocitá matka, která má dítě ve škole a k mimořádné události dojde zrovna v tuto dobu. Často by mohlo dojít

k tomu, že by se matka svému dítěti nebo přímo do školy snažila dovolat. Důležité je zachovat klid, nikam nevolat a ani se nesnažit pro dítě přijít. Školy dostávají své instrukce a proto je potřeba učitelům v této situaci věřit a nedělat zbytečnou paniku. V této chvíli je hlavním úkolem každého jedince postarat se o svoji bezpečnost a bezpečnost lidí v jejich blízkosti.

Stálé úkryty

Úkrytí ve stálých úkrytech se při běžných mimořádných událostech nepředpokládá. Využívají se v případě stavu ohrožení státu a válečného stavu, před účinky zbraní hromadného ničení. Do kategorie stálých úkrytů patří zejména stálé tlakově neodolné úkryty, stálé tlakově odolné úkryty a ochranné systémy podzemních dopravních staveb (Ředitelství HZS ČR, 2014).

Improvizované úkryty

Improvizované úkryty se také budují k ochraně obyvatelstva před účinky zbraní hromadného ničení v případě stavu ohrožení státu a válečného stavu, avšak tam, kde nelze využít stálých úkrytů. Improvizovaný úkryt je předem vybraný vyhovující prostor ve vhodných částech bytů, obytných domů, provozních a výrobních objektů (Ředitelství HZS ČR, 2014).

4.7 Evakuace

Evakuace patří mezi základní úkoly ochrany obyvatelstva v České Republice. Kyselák (2012) uvádí, že je tento pojem nesprávně spojován pouze v souvislosti s evakuací obyvatelstva, avšak jeho význam je daleko širší. Evakuací se rozumí zabezpečování přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí.

Provádí se na základě předpokladu dlouhodobého či zásadního zhoršení životních podmínek vlivem přírodní katastrofy nebo i průmyslové havárie. Evakuační opatření se ve velké míře používají v době, kdy krizová situace teprve hrozí, nebo je v počátečních fázích (Pacinda & Pivovarník, 2010).

Evakuaci obyvatelstva řeší zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva (Navrátil, Šafr & Havránková, n. d).

O evakuaci je oprávněn rozhodnout:

- velitel zásahu, při provádění záchranných a likvidačních prací;
- zaměstnavatel v rámci své působnosti;
- starosta obce, v rámci území obce;
- starosta obce s rozšířenou působností, v rámci správního obvodu, je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více obcí;
- hejtman kraje, je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více správních obvodů obcí s rozšířenou působností (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Rozdělení evakuace

Je nutné rozlišovat to, jestli se jedná o evakuaci krátkodobou, která trvá jen několik hodin anebo jestli jde o vícedenní evakuaci. Proto je důležité znát postupy při evakuaci pro různé druhy ohrožení tak, aby mohla evakuace proběhnout v co nejkratším čase a bez komplikací.

Evakuaci lze dělit dle rozsahu opatření, doby trvání, varianty řešení ohrožení či způsobu realizace:

Z hlediska rozsahu opatření evakuaci dělíme:

- objektová, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva jedné nebo malého počtu obytných budov, administrativně správních budov, technologických provozů nebo dalších objektů;
- plošná, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva části či celého urbanistického celku, případně většího územního prostoru.

Z hlediska doby trvání evakuaci dělíme:

- krátkodobá, kdy není nutné dlouhodobé opuštění domova a pro evakuované osoby není zabezpečováno náhradní ubytování;
- dlouhodobá, kdy je nutný dlouhodobý, více než 24 hodinový pobyt mimo domov, pro evakuované osoby je zabezpečováno přechodné nouzové ubytování a jsou prováděna opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva.

V závislosti na zvolené variantě řešení ohrožení evakuaci dělíme:

- přímá, uskutečňovanou bez předešlého ukrytí evakuovaných osob;
- s ukrytím, prováděná po předešlém ukrytí evakuovaných osob a po poklesu stupně prvotního ohrožení.

Z hlediska způsobu realizace evakuaci dělíme:

- samovolná, kdy průběh evakuace není řízen a obyvatelstvo jedná podle vlastního uvážení;
- řízená, kdy proces evakuace je řízen příslušnými orgány a evakuované osoby se přemísťují po určených trasách pěšky, s využitím vlastních dopravních prostředků nebo zajištěných prostředků hromadné přepravy (Pacinda & Pivovarník, 2010).

V případě samovolné evakuace je nutné vynaložit maximální úsilí řídicích orgánů k získání kontroly nad jejím průběhem a usměrňovat ji, protože může značně zkomplikovat její průběh. V důsledku lidské neuváženosti by mohlo dojít k chaosu, nehodám, následně k silničním zácpám a s tím spojené znemožnění průjezdu záchranných složek k lidem, kteří jsou v kritické situaci a potřebují neodkladnou pomoc. Na druhou stranu se jedná o evakuaci finančně méně náročnou, protože většina lidí vlastní automobil, motocykl či bicykl a k přepravě využívají vlastních dopravních prostředků, tudíž není nutné zajišťovat prostředky hromadné dopravy. Proto by se podle mého názoru mohly preventivně vypracovat seznamy obyvatel, kteří by své dopravní prostředky v případě potřeby mohli použít a také seznamy jejich náhradních obydlí. Mohl by se tak zmenšit počet pohřešovaných osob a s tím spojené využívání složek IZS při hledání těchto občanů a zapojit tak tyto složky tam, kde jsou opravdu potřeba.

Na druhou stranu lidé, kteří budou požívat své vlastní dopravní prostředky, musí počítat s tím, že se pravděpodobně nebudou moci posunovat s vozidlem tak, jak jsou běžně zvyklí, budou muset dbát pokynů orgánů, které evakuaci řídí, narazí na uzavřené oblasti, objížďky apod. Dále lidé, kteří vlastní automobil, musí předpokládat, že si musí zajistit pohonné hmoty do zásoby, tak aby se vyhnuli případným frontám na benzinových pumpách, nebo třeba aby jim nedošel a sami se nestali překážkou na cestě, kudy se přesunují ostatní lidé a složky IZS.

Evakuace se provádí v závislosti na okolních podmínkách. V obydlené části města bude evakuace rozdílná než na otevřeném prostranství, nebo také například v panelovém domě a v budově kde jsou skladovány nebezpečné chemické látky. Průběh evakuace může být také

ovlivněna osídleností dané lokality a dostupností složek IZS. Velké město bude mít dostupnost složek IZS snadnější než malá vesnice, avšak problém nastane v oblasti počtu obyvatel, evakuace tak bude náročnější z hlediska času, koordinace i financí.

Podle mého názoru je velmi důležité pravidelně provádět cvičnou evakuaci budovy, a to zejména ve školách, školkách, firmách a provádět důkladné školení všech zaměstnanců, co v takovém případě dělat a jak se chovat. Protože v případě vzniku krátkodobé evakuace, např. při nahlášeném podezření na výbušninu nebo při úniku plynu v okolí budovy je nutné co nejrychleji a bezpečně opustit budovu. Z vlastní zkušenosti vím, že tomu vždy tak není a důležitost znalosti evakuačního postupu je zanedbávána, protože ne každý zaměstnavatel Vás s těmito postupy seznámí. V takovém případě je vhodné svého zaměstnavatele informovat a požádat ho o řádné zaškolení.

Plánování evakuace

Součástí procesu přípravy nezbytných opatření k provedení evakuace obyvatelstva je její plánování a jen s řádným naplánováním lze eliminovat následky a dopady mimořádných událostí nebo krizových situací (Kyselák, 2012).

Vyhláška MV 380/2002 Sb. stanovuje plánování evakuace pro řešení mimořádných událostí, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu, také ze zón havarijního plánování jaderných zařízení nebo pracovišť s velmi významnými zdroji ionizujícího záření a následně ze zón havarijního plánování objektů nebo zařízení s nebezpečnými chemickými látkami.

Dále je ve vyhlášce MV 380/2002 Sb. uvedeno, že evakuace platí pro všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost a plánuje se především pro:

- a) děti do 15 let;
- b) pacienty ve zdravotnických zařízeních;
- c) osoby umístěné v sociálních zařízeních;
- d) osoby zdravotně postižené;
- e) doprovod osob uvedených v písmenech a) až d).

Dle mého názoru je evakuace velice složitý proces a je těžké naplánovat a odhadnout velikost ohrožení a s tím spojená opatření, a proto je důležité mít dopředu stanovené základní postupy, dle kterých je potřeba se řídit. Avšak ne vždy je postup jednoduchý, protože

častokrát evakuaci naruší negativní postoj některých lidí, kteří nechtějí opustit své domy a majetky a tím ohrožují celý průběh evakuace, zejména jejich vlastní životy.

Evakuační zavazadlo

Nastane-li nařízení evakuace, je zapotřebí opustit budovu, ve které se nacházíme a vzít si s sebou evakuační zavazadlo. Nejvhodnější je batoh, který si můžeme dát na záda a mít tak volné obě ruce nebo kufr na kolečkách, se kterým se také snadno manipuluje. Každá osoba by měla mít jedno zavazadlo, které by mělo obsahovat trvanlivé potraviny, pitná voda minimálně na 2-3 dny, hrnek, misku a příbor, dále osobní dokumenty a cennosti, pravidelně užívané léky a věci pro osobní hygienu, oblečení a vybavení pro přespání, svítilna a nesmí také chybět předměty pro vyplnění volného času (například knihy, společenské hry, hračky). Pro případ, že s sebou bereme domácí zvíře, je nutné přibalit jeho zdravotní průkaz a schránku nebo jiné zabezpečení pro jeho převoz. To vše platí při dlouhodobé evakuaci, při krátkodobé je evakuační zavazadlo zbytečné (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Při hromadné evakuaci by malé děti mohly způsobit zmatek, a proto je vhodné, aby také měly své evakuační zavazadlo a rodiče by jim měli dát do kapsy lístek se jménem a adresou pro případ, že by se ztratily.

Mimořádnou událost a s ní i potřeba evakuace nelze předpovídat, je však nutné na ni být připraven, zejména obyvatelstvo, které se nachází v zóně havarijního plánování. Proto je dobré mít evakuační zavazadlo předem připravené a mít tak jistotu, že jsme nezapomněli na nic důležitého a také si tím ušetříme spoustu času. Je však také nutné myslet na předměty, které mají expirační dobu, zejména potraviny a léky a čas od času je zkontrolovat a případně obměnit. Posledním krokem je potom své evakuační zavazadlo označit visačkou se jménem, adresou a telefonním číslem, aby v případě ztráty mohlo být doručeno do správných rukou.

Myslím si, že některá doporučení pro obyvatelstvo, například týkající se evakuačního zavazadla postrádají smysl. V případě pozvolné přirozené povodně si lidé své evakuační zavazadlo mohou připravit, avšak při prudké záplavové vlně většina obyvatel nebude mít myšlenky na to, kde potřebné věci mají, sbalí si jen to nejdůležitější, podle mého názoru to bude většinou mobilní telefon, doklady a domácí zvířata a v záchvatu paniky své domovy opustí.

Problémy mohou nastat díky neukázněnosti obyvatel, kteří nařízení evakuace neberou vážně a podřídí se evakuaci až v době, kdy se voda dostane do jejich domu. Dále také někteří obyvatelé mohou využívat materiální pomoci, která je postiženým obyvatelům poskytována. Lidé si neuvědomují vážnost situace, myslí především na sebe a opakovaně si chodí pro

příděly, i když mezi evakuované obyvatelstvo nepatří. Tomu by se mohlo zabránit tak, že se budou příděly vydávat oproti občanskému průkazu a také stvrzením svého podpisu o převzetí. Tím pádem by bylo vhodné mít dopředu připravený seznam obyvatel, kteří se na daném místě nachází a mít tak alespoň přibližně přehled o tom, kdo si pro svůj příděl již přišel a kdo ne. Někteří občané také využívají opuštěných bytů, domů a prodejen a může tak dojít k jejich vykrádání. S tím souvisí nedostatečné opatření policejních složek. Proto by se tyto situace měly brát v potaz a mít dopředu zajištěné hlídání těchto objektů v podobě kamer, alarmů, ale také osob, které je budou střežit.

Dalším problémem jsou lidé, kteří se špatně pohybují nebo jsou nemocní a často o nařízené evakuaci ani nevědí. V menších obcích to není tak velký problém, protože lidé se navzájem znají a dá se předpokládat, že ví, u koho by k takovému problému mohlo dojít. Ve větších městech, kde se lidé tolik neznají je dobré, než opustí byt či dům, zeptat se u sousedů, zda vědí o tom, že je vyhlášená evakuace a je potřeba opustit dům a zeptat se jestli nepotřebují pomoc.

5 NOUZOVÉ PŘEŽITÍ OBYVATELSTVA

Nouzové přežití obyvatelstva je jedno z hlavních opatření ochrany obyvatelstva při krizových situacích, mezi které patří zejména živelní pohromy, technologické havárie, epidemie a jiné (Pacinda & Pivovarník, 2010).

Je řešeno v zákoně č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a vyhlášce MV č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS a je rozpracováno v plánu nouzového přežití jako součást havarijního plánu kraje (Blažková, 2011).

Zabezpečení opatření nouzového přežití dle generálního ředitelství HZS ČR (2014) představuje souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších zainteresovaných subjektů a samotných občanů prováděných za účelem minimalizovat negativní důsledky mimořádných událostí. Obvykle opatření nouzového přežití navazují na evakuaci obyvatelstva z postiženého území nebo jsou prováděna přímo v místě, kde hrozí mimořádná událost či krizová situace.

Postup při zajišťování nouzového přežití

Nastane-li situace, kdy je potřeba zařídit nouzové přežití, musí se postupovat podle daných kritérií, tak aby nedocházelo ke komplikacím, které by danou situaci zhoršovaly. Postupy při zajišťování nouzového přežití se rozdělují na nouzové přežití občanů mimo domov a na nouzové přežití občanů v domácnosti.

K zajištění nouzového stravování, zásobování pitnou vodou, náhradního oblečení, zdravotnické a psychosociální pomoci lze v JmK využít tzv. PANEL NNO JmK, který sdružuje nestátní organizace typu Českého červeného kříže, Adry a podobně, které mohou na potřebné místo vyslat své pracovníky. PANEL je nutné zphotovat cestou velitele zásahu HZS JmK, případně přes operační středisko JmK.

Tabulka 1. Typy mimořádných událostí nebo krizových situací, při kterých mohou být realizována opatření nouzového přežití obyvatelstva (Kratochvílová, 2005).

Pořadové číslo	Kategorie rizika	Typ rizika
1	Živelní pohromy	<ul style="list-style-type: none"> • přirozené povodně; • větrné smršti; • sněhové kalamity; • dlouhotrvající sucha; • rozsáhlé požáry.
2	Technologické havárie	<ul style="list-style-type: none"> • radiační havárie; • úniky nebezpečných chemických látek (např. při požáru, výbuchu); • zvláštní povodně způsobené narušením vodních děl; • rozsáhlé poruchy inženýrských sítí; • havárie na vodovodních řádech a zdrojích; • velké dopravní, železniční a letecké nehody.
3	Hromadné nákazy	<ul style="list-style-type: none"> • epidemie a epizootie.
4	Hospodářské krize	<ul style="list-style-type: none"> • narušení dodávek potravin velkého rozsahu; • nedostatek pitné vody (zamoření zdrojů pitné vody); • narušení dodávek elektrické energie, plynu nebo tepelné energie.
5	Imigrace osob	<ul style="list-style-type: none"> • masový příliv cizinců; • migrace vlastního obyvatelstva a samovolná evakuace.
6	Vysoký stav kriminality	<ul style="list-style-type: none"> • terorismus; • záškodnictví; • masové násilné činy.
7	Občanské nepokoje	<ul style="list-style-type: none"> • masové pouliční nepokoje (např. rabování obchodní sítě); • rasové nepokoje.
8	Válečný stav	<ul style="list-style-type: none"> • rozsáhlá a závažná diverzní činnost; • vnější vojenské napadení státu.

V následujících odstavcích budou zařazeny informace o nouzovém přežití obyvatel týkající se Jihomoravského kraje (dále jen „JmK“) a především města Znojma. Zákon 239/2000 Sb. přiřazuje organizaci a koordinaci evakuace, nouzového ubytování, zásobování základními potravinami a pitnou vodou a dalšími prostředky pro přežití obyvatelstva hasičskému záchrannému sboru kraje za přispění orgánů obce, ve Znojmě tuto problematiku řeší Územní odbor Znojmo, který spadá pod HZS JmK. V Jihomoravském kraji je zaveden veřejný portál krizového řízení KRIZPORT, který přináší veřejnosti i odborníkům informace o mimořádných událostech a krizových situacích v kraji. Dělí se na část veřejnou, kde se lidé mohou dozvědět jaké mimořádné události a krizové situace hrozí v JmK, zdroje ohrožení, nebezpečné látky, dále pak rady, jak se chovat při povodních, blackoutu nebo radiační havárii a různé užitečné informace týkající se aktuálních situací v městě Znojmo, jako jsou počasí, hladina toků, doprava a podobně. Druhá část je neveřejná, do které mají přístup pouze vybraní uživatelé, a ve které lze najít krizové plány kraje, vnější havarijný plán, kontakty podle skupin vyrozumění – bezpečnostní rady, povodňové komise, dále mapy s územím, kde hrozí záplavy, veterinární nákazy, benzinky a únik nebezpečných látek atd.

Znojmo patří mezi obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) a nachází se na levém břehu řeky Dyje. V roce 2016 zde žilo přes 33 700 obyvatel a je druhým největším městem Jihomoravského kraje a historickým centrem jihozápadní Moravy.

Tabulka 1. Předpokládaná základní opatření nouzového přežití obyvatelstva na území JmK při jednotlivých druzích mimořádných událostí (Portál krizového řízení JmK, 2016).

Poř. číslo	Mimořádná událost	Opatření nouzového přežití					Organizování humanitární pomoci
		Nouzové ubytování	Nouzové zásobování potravinami	Nouzové zásobování pitnou vodou	Nouzové základní služby	Nouzové dodávky energií	
1.	Povodně velkého rozsahu-přirozené,zvláštní	0	0	0	0	0	0
2.	Vichřice	0	0	0		0	
3.	Sněhové kalamity		0		0	0	
4.	Epidemie		0	0	0		
5.	Epizootie		0	0	0		
6.	Radiační havárie	0	0		0		0
7.	Havárie velkého rozsahu způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky	0	0	0	0		
8.	Havárie velkého rozsahu v silniční, železniční nebo letecké dopravě	0	0	0	0		
9.	Technické a technologické havárie velkého rozsahu jako požáry, exploze a destrukce staveb	0	0	0	0	0	
10.	Narušení dodávek potravin a pitné vody		0	0			0
11.	Následky vážných teroristických útoků	0	0	0	0	0	0
12.	Použití jaderných zbraní při vážném teroristickém útoku	0	0	0	0	0	0
13.	Použití chemických zbraní při vážném teroristickém útoku		0	0			0

Nouzové přežití občanů mimo domov

Jedná se o nejčastější případ. Nouzové přežití je potřeba řešit od okamžiku, kdy doba mimo domov přesáhne 24 hodin, což znamená, že je nezbytné zajistit především nouzové ubytování. Většina evakuovaných později odchází k příbuzným a počet osob, o které je třeba se starat, se postupně snižuje.

Ubytovaným je nutné především zajistit provizorní lůžko, lehátko či karimatku. Je-li to možné, rodiny se umísťují dohromady, není-li to možné, například v tělocvičně, oddělí se od sebe zástěnou nebo plachtou ženy a muži, případně se umístí do dvou různých prostor.

Pokud byla evakuace velmi rychlá, je možné, že evakuovaní budou potřebovat náhradní oblečení, které lze získat prostřednictvím PANELu.

Ubytovaným je potřeba dát k dispozici sociální a hygienická zařízení v daném objektu, a to v dostatečném množství. Pokud kapacita nestačí, lze zajistit cestou krizového štábu mobilní toaletu, cisterny s pitnou vodou a podobně.

Zajištění stravování je velmi složité. Dovážku hotové stravy lze zajistit externím dodavatelem. Není nikde stanoveno, kdo hradí objednanou a dováženou stravu, obecně v JmK

platí to, že po prvních třech dnech by si měli stravu zajistit a hradit evakuovaní sami, v případě krizové situace hradí náklady krajský úřad.

Evakuovaní by dále měli mít možnost využít lékaře, psychologa nebo sociálních pracovníků (poznámky z Plánu nouzového přežití HZS Jmk, 2016).

Nouzové přežití občanů v domácnosti

Typickým příkladem této situace by byl rozsáhlý výpadek elektrické energie, který postupně ochromí i dodávky plynu a vody. Je jasné, že každá domácnost je na tuto situaci jinak připravena.

Nejdůležitějším úkolem orgánů obce je komunikovat s občany, zjistit stav na svém území a poskytnout pomoc potřebným. Nejvhodnějším způsobem je zřídit například středisko humanitární pomoci, kam by mohli občané přijít se ohřát, dostat teplou stravu, nabít mobilní telefon a získat nové informace. I v tomto případě lze využít veřejné budovy, ideálně vybavené nouzovým zdrojem elektrické energie (poznámky z Plánu nouzového přežití HZS Jmk, 2016).

Opatření potřebná k nouzovému přežití jsou zahajována do 24-48 hodin po vzniku krizové situace. Do této doby záchranu občanů poskytují obce místními opatřeními a sami občané vlastním předzásobením. Nouzové přežití je ukončeno návratem postiženého obyvatelstva do svých obydlí a obnovením funkce infrastruktury (Kavan, 2011).

Systém opatření k zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva

Kolektiv autorů (2015) mezi opatření nouzového přežití řadí:

- nouzové ubytování;
- nouzové zásobování základními potravinami;
- nouzové zásobování pitnou vodou;
- nouzové základní služby;
- nouzové dodávky energií;
- organizování humanitární pomoci.

5.1 Plán krizové připravenosti

Plán krizové připravenosti slouží určeným subjektům (právníckým a podnikajícím fyzickým osobám, orgánům veřejné správy a školským zařízením) k zabezpečení vlastního fungování za krizových situací a k zabezpečení plnění úkolů vyplývajících

z krizového plánu kraje/obce s rozšířenou působností. Určenými subjekty jsou ty subjekty, které jsou o povinnosti zpracovat plán krizové připravenosti informovány (tj. určeny) dopisem Hasičského záchranného sboru kraje, Krajského úřadu nebo příslušného úřadu obce s rozšířenou působností (Portál krizového řízení JmK, 2016, Plán krizové připravenosti).

Po domluvě s vedoucím oddělení krizového řízení, obrany a ochrany ve Znojmě, panem Ing. Františkem Skřivánkem jsem mohla nahlédnout do Krizového plánu obce s rozšířenou působností Znojma z roku 2012. Je zde uveden přehled právnických a podnikajících fyzických osob, územních správních úřadů a školských zařízení, které zpracovávají plán krizové připravenosti.

A. Níže uvedené subjekty jsou v Krizovém plánu JmK

- 1) Nemocnice Znojmo, p. o. – Zdravotnické služby
- 2) Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje, příspěvková organizace kraje – Oprava a údržba komunikací
- 3) S. A. EKO Znojmo, s. r. o. – Odpadkové hospodářství, nakládání s odpady
- 4) Znojmská dopravní společnost PSOTA, s. r. o. – Autobusová doprava
- 5) Břežanská dopravní společnost, s. r. o. – Autobusová doprava
- 6) VHS plus, spol. s. r. o. – Stavební činnost, doprava, mechanizace

B. Určená vzdělávací zařízení vykonávající péči o žáky- oslovuje ORP

Základní škola a Mateřská škola Šumná	
Vymezení předmětu činnosti nebo věcné působnosti	Poskytování předškolního a základního vzdělání.
Specifikace opatření vyplývajících z krizového plánu ORP Znojmo	Zabezpečení vlastního fungování za krizových situací. Zabezpečování nouzového ubytování a stravování. Vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce.

Základní škola Dyjákovice	
Vymezení předmětu činnosti nebo věcné působnosti	Poskytování základního vzdělání.
Specifikace opatření vyplývajících z krizového plánu ORP Znojmo	Zabezpečení vlastního fungování za krizových situací. Zabezpečování nouzového ubytování a stravování. Vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce.

Mateřská škola Dyjákovice	
Vymezení předmětu činnosti nebo věcné působnosti	Poskytování předškolního vzdělání.
Specifikace opatření vyplývajících z krizového plánu ORP Znojmo	Zabezpečení vlastního fungování za krizových situací. Zabezpečování nouzového ubytování a stravování. Vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce.

Základní škola Prokopa Diviše a Mateřská škola, Znojmo - Přímětice	
Vymezení předmětu činnosti nebo věcné působnosti	Poskytování předškolního a základního vzdělání.
Specifikace opatření vyplývajících z krizového plánu ORP Znojmo	Zabezpečení vlastního fungování za krizových situací. Zabezpečování nouzového ubytování a stravování. Vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce.

Základní škola Mládeže, Znojmo	
Vymezení předmětu činnosti nebo věcné působnosti	Poskytování základního vzdělání.
Specifikace opatření vyplývajících z krizového plánu ORP Znojmo	Zabezpečení vlastního fungování za krizových situací. Zabezpečování nouzového ubytování a stravování. Vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce.

- C. Vzdělávací zařízení určená pro evakuaci sociálních zařízení v případě zvláštní povodně – oslovuje ORP

Základní škola JUDr. Josefa Mareše a Mateřská škola, Znojmo	
Vymezení předmětu činnosti nebo věcné působnosti	Poskytování předškolního a základního vzdělání.
Specifikace opatření vyplývajících z krizového plánu ORP Znojmo	Zabezpečení vlastního fungování za krizových situací. Zabezpečování nouzového ubytování a stravování pro Centrum sociálních služeb.

Tyto subjekty mají zpracovaný plán krizové připravenosti pro ORP Znojmo. Ne nadarmo se říká „šťěstlí přeje připraveným“ a v případě vzniku mimořádné události či krizové situace to platí dvojnásob, proto je dobré mít takový plán dopředu zpracovaný a mít tak zajištěné alespoň základní opatření.

Avšak platí to i pro každého jedince zvlášť. Je důležité, aby si lidé byli schopni poradit v případě nebezpečí sami, minimálně do příjezdu složek IZS. Proto by každý mohl mít zpracovaný svůj vlastní nouzový plán, protože na přemýšlení a zbytečné ztrácení času v krizové situaci není čas. Nejdříve by bylo vhodné zjistit si na internetových stránkách kraje, popřípadě z informačních brožur, které je možno získat např. na Obecním úřadě, jaké nebezpečí hrozí v oblasti, kde se nachází a poté si najít a zjistit co nejvíce informací, jak se v dané situaci chovat a co je potřeba zajistit. Každý by si tak mohl udělat svoji vlastní „brožuru“, aby si všechny potřebné informace zapsal. Samozřejmě tím, že budeme mít tento

přehled, si nezajistíme stoprocentní úspěch, ale můžeme alespoň minimalizovat negativní následky. I když člověk bude mít vše nastudované, v případě, kdy se ocitne v nebezpečí, může propadnout panice a může jednat nerozvázně. Nicméně lze chování v krizové situaci preventivně nacvičit, tak aby člověk nepanikařil a dokázal zachovat chladnou hlavu. Podstatné je také do svého osobního nouzového plánu zahrnout telefonní čísla na rodinné příslušníky, případně e-mailovou adresu. Takovýto jednoduchý plán může eliminovat případná rizika na minimum a pomoci k úspěšnému zvládnutí nouzové situace.

5.2 Nouzové ubytování

Zahrnuje zpravidla organizaci a poskytování nouzového ubytování v předem stanovených a smluvně dohodnutých veřejných i soukromých objektech, vytipování prozatímních zařízení a umístování osob ve stanových táborech, v prozatímních přístřešcích, úkrytech, v pojízdných zařízeních a vedení přehledu o ubytovaných (Kavan, 2011).

Kavan (2011) také uvádí, že pro obyvatelstvo, které v důsledku mimořádné události nebo krizové situace je nuceno opustit svá obydlí, se prioritně využijí objekty se stacionárním lůžkovým, stravovacím, a hygienickým vybavením (hotely, ubytovny, školská zařízení, rekreační objekty). Sekundárně se využijí stacionární zařízení s hygienickým vybavením a prostory pro umístění matrací a lůžek (sportovní haly, školní učebny, tělocvičny, kulturní zařízení).

V místech ubytování se určí pracovníci, kteří zabezpečí:

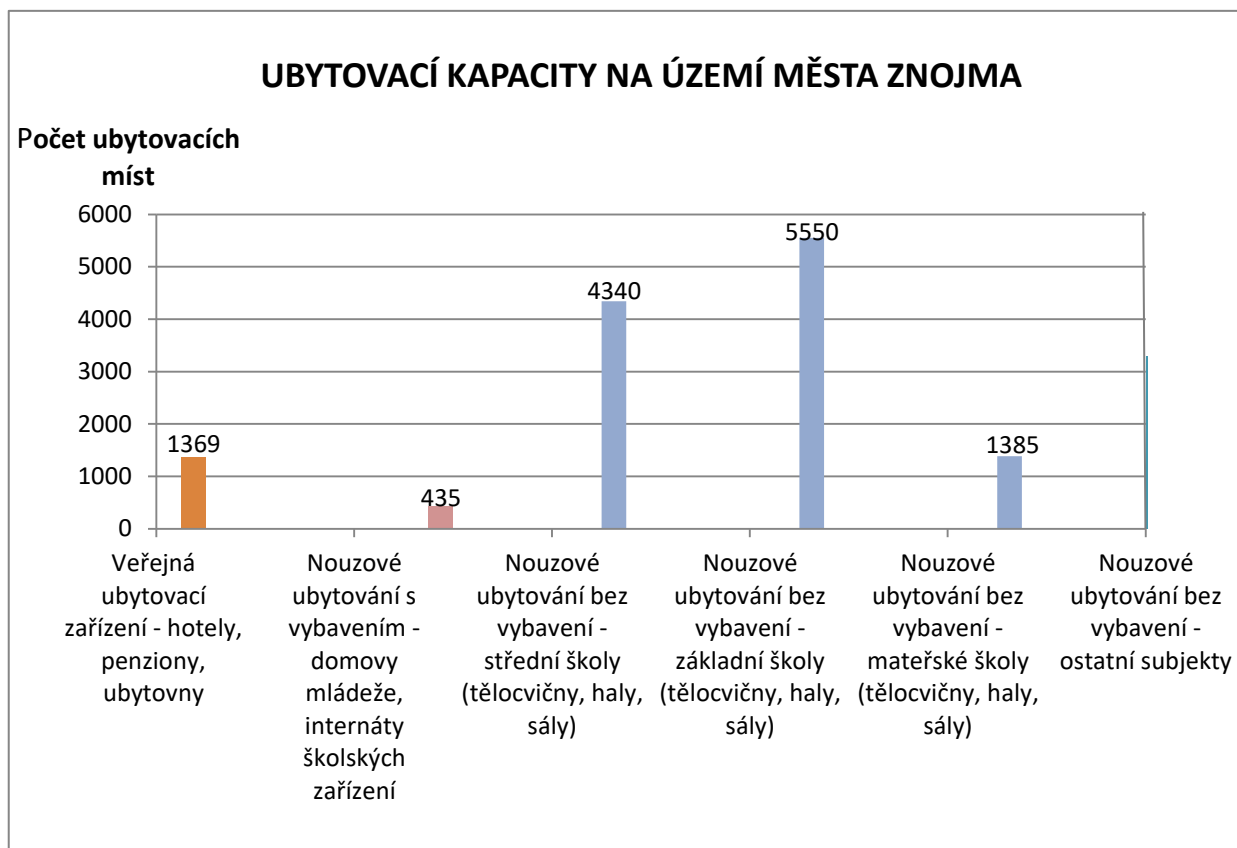
- zpracování seznamu ubytovaných a jejich předání,
- stanovený režim a pořádek na ubytovně,
- řešení všech otázek, spojených se zabezpečením ubytovaných,
- vzájemnou informovanost krizového štábu a evakuovaných osob o aktuální situaci (Kratochvílová, 2005).

Příklady norem pro nouzové ubytování

- 1 WC na 20 osob
- 3 výdejní místa stravy na 1000 osob
- podlahová plocha 3-4m² a prostor 5m³ na 1 osobu (poznámky z Plánu nouzového přežití HZS Jmk, 2016).

Seznam objektů vhodných ke zřízení místa nouzového ubytování, který je součástí plánu nouzového přežití obyvatelstva zpracovává HZS kraje. Na grafu 1 jsou znázorněny

ubytovací kapacity na území města Znojma. Nejvíce míst je v tělocvičnách a halách základních škol, avšak toto ubytování je bez vybavení, tudíž bude nutné jej zařídit. S tím jsou spojené i větší finanční náklady a časová náročnost. Celková ubytovací kapacita pro obyvatelstvo města Znojma je 16 379 míst, což je zhruba polovina obyvatel, kteří zde žijí (poznámky z Plánu nezbytných dodávek města Znojma, 2017).

Graf 1. Ubytovací kapacity na území města Znojma (Plán nezbytných dodávek města Znojma, 2012).

Nouzové ubytování osob je nutné řešit především s ohledem na kategorii osob, vybavení objektu a jejich kapacitu, předpokládanou dobu ubytování a režim života v ubytovacím místě. Dále je nutné zohlednit společné ubytování rodin a pracujícím osobám možnosti dopravy do zaměstnání a studentům do škol, lze-li vzhledem k rozsahu mimořádné události.

5.3 Nouzové zásobování základními potravinami

Kratochvílová, Kratochvílová ml. & Folwarczny (2013) uvádějí dva základní způsoby realizace nouzového zásobování základními potravinami. Lze poskytovat základní druhy

potravin, které se zajišťují z nezasazených obchodů nebo skladů s potravinami nebo mohou být využívána stálá stravovací zařízení (restaurace, hotely, kuchyně, menzy), mobilní stravovací zařízení (pojízdná kuchyně) a hromadné výdejny stravy. Částečně lze využít i humanitární pomoc. Předpokládá se určitá redukce množství a složení stravy, pitné vody i výběru jídel, ale příprava dietní stravy nesmí být opomenuta a musí být zabezpečena (Kavan, 2011).

Při posuzování a rozhodování odkud se zásobování potravinami nebo stravou bude zabezpečovat, se nejprve bere v úvahu dostupnost zdrojů v dané lokalitě, popřípadě v nejbližším možném okolí (Doležel, Kyselák, Mika & Novák, 2014).

Graf 2 nám ukazuje stravovací kapacity na území města Znojma. V případě vzniku mimořádné události či krizové situace by bylo možné zařídit celkem 11 504 stravovacích míst, což je podstatně méně než ubytovacích míst. Představíme-li si vznik mimořádné události o větším rozsahu, kdy bude nutné využít všech ubytovacích míst, což je 16 379, kapacita stravovacích míst by nemusela pokrýt všechny obyvatele. Avšak při plánování těchto kapacit se s takovým rozdílem počítá a proto si myslím, že by Znojmo s využitím hotelů, restaurací, školních jídelen pokrylo stravování pro všechny obyvatele, popřípadě by bylo požádáno o výstavbu základny humanitární pomoci. Navíc jak již bylo zmíněno, by každý měl mít připravené evakuační zavazadlo s vlastními potravinami, takže by nemělo docházet k žádným zásadním problémům.

Graf 2. Ubytovací kapacity na území města Znojma (Plán nezbytných dodávek města Znojma, 2012).

5.4 Nouzové zásobování pitnou vodou

Nouzové zásobování pitnou vodou popisuje Kolektiv autorů (2005) jako zabezpečení pitné vody pro obyvatelstvo v množství, které je potřebné pro jeho přežití a po nezbytně nutnou dobu potřebnou pro obnovu funkce běžného zásobování pitnou vodou.

Realizuje se při MU a KS, které vznikly v důsledku:

- výrazného snížení hladiny vody ve zdroji vody působením extrémního sucha,
- zhoršení kvality vody ve zdroji způsobené živelnou událostí, kontaminací škodlivými látkami či organismy,
- zastavení dodávky elektrického proudu,
- závažného poškození vodovodních potrubí, vodojemů, úpraven vod a čerpacích stanic,
- jiných vážných zásahů do vodovodů (Kratochvílová, Kratochvílová ml. & Folwarczny, 2013).

Pro účely nouzového zásobování vodou je preferováno využívání zdrojů podzemních vod, pouze výjimečně se zařazují zdroje povrchových vod (Martínek, Linhart & kol., 2006).

Zabezpečuje ho služba nouzového zásobování pitnou vodou zřizovaná Ministerstvem zemědělství na základě vodárenských podniků a zajišťují jej orgány krizového řízení pro postižené obyvatelstvo. Řadí se sem i zásobování balenou pitnou vodou ze systému nouzového zásobování základními potravinami a humanitární pomoci. Nouzové zásobování vodou začíná do 5 hodin po vyhlášení krizového stavu. V prvních dvou dnech se doporučuje 5 litrů na osobu a den, třetí a další dny 10–15 litrů na osobu a den (Mika, Zahradníček & Zeman, 2012).

Zásobování obyvatel základními potravinami a pitnou vodou s sebou nese i různá rizika. Nouzové zásobování může být narušeno a může mít pro člověka katastrofální následky. Může být narušeno například přírodními katastrofami nebo technickými poruchami, kdy může dojít ke znečištění vody, mohou být poškozeny sklady s potravinami nebo dopravní infrastruktura. Ale může být poškozeno i lidskou činností. Někteří lidé mohou svojí neukázněností úmyslně znečišťovat vodu, ale naopak k tomu může dojít i neúmyslně, např. při neodborném zacházení s prostředky pro zásobování.

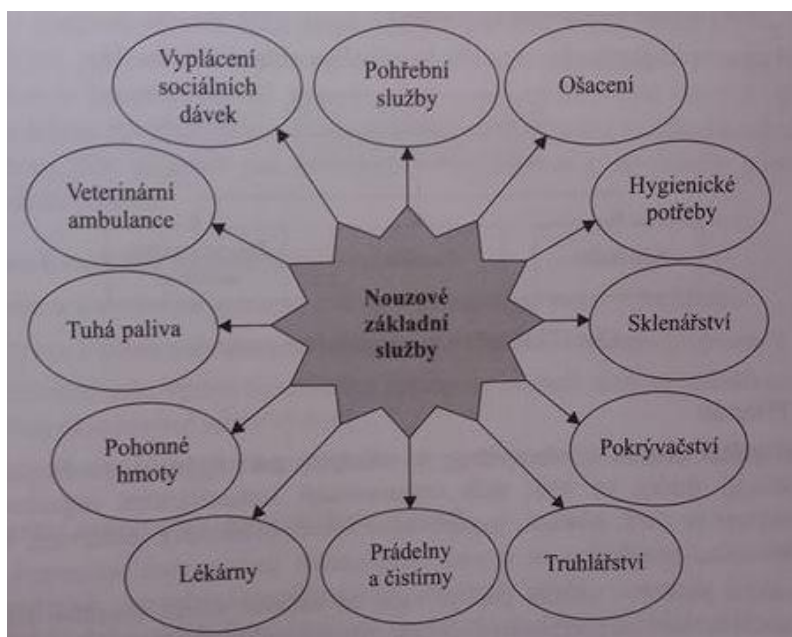
Je proto vhodné řešit otázku jak, koho a jakým množstvím je potřebné zásobovat osoby, které jsou ohrožené mimořádnou událostí. Například když nastane situace, kdy není možné zabezpečit dostatečné množství pitné vody, je potřeba snížit stanovenou normu pitné vody na

osobu a také by bylo užitečné stanovit denní dávku výživových hodnot obyvatelstva např. podle věkové skupiny.

5.5 Nouzové základní služby

Poskytují se obyvatelstvu, které bylo evakuováno, ale také lidem, kteří zůstali na zasaženém území, kde jsou zhoršené podmínky pro přežití. Zajišťují se přednostně pro osoby, které jsou situované ve zdravotnických zařízeních a v ústavech sociální péče.

Nouzové služby obyvatelstvu k zajištění základních denních potřeb zahrnují služby, popsané na obrázku č. 2.

Obrázek 1. Nouzové základní služby (Kratochvílová, Kratochvílová ml. & Folwarczny, 2013, 85).

Přehled dodavatelů je uveden v krizovém plánu kraje a krizovém plánu ORP, a to v „Plánu nezbytných dodávek“ (Kratochvílová, Kratochvílová ml. & Folwarczny, 2013). Lze zde najít možnosti zabezpečení některých vybraných služeb pro obyvatelstvo:

- přehled zařízení sociální péče,
- přehled zdravotnických zařízení,
- přehled zařízení psychologické pomoci,
- přehled veterinárních zařízení,
- přehled rozhodujících dopravců,

- přehled možných míst dekontaminace dopravních prostředků,
- přehled prádelen a čistíren,
- přehled pohřebních služeb,
- přehled skladu a prodejen šatstva a obuvi,
- přehled skladu a prodejen hygienických potřeb,
- přehled sklenářství,
- přehled pokrývačství,
- přehled truhlářství,
- přehled čerpacích stanic PHM,
- přehled skladu tuhých paliv (poznámky z Plánu nouzového přežití HZS Jmk, 2016).

5.6 Nouzové dodávky energií

Nouzovými dodávkami energií se dle HZS Jmk (2016) rozumí „zajištění energií pro důležité objekty a provozy potřebné k zabezpečení činnosti postiženého území mimořádnou událostí“.

Nouzové dodávky energií se zajišťují v oblasti elektrické energie, která bude pro obyvatelstvo dodávána podle příslušného plánu, regulačního nebo vypínacího na základě konkrétní situace. Dále v oblasti plynu, jehož dodávky budou při stavu nouze omezeny nebo přerušeny a dodávky tepla, které se provádějí na základě regulačního plánu. Při regulaci odběru tepla se klade důraz na naléhavost dodávek tepla, zejména potřeby zdravotnictví, potravinářství, školství a dalších významných subjektů (Kolektiv autorů, 2015).

Dodávky elektrické energie zabezpečuje na území Jihomoravského kraje E.ON Česká republika, a.s., dodávky zemního plynu zabezpečuje Jihomoravská plynárenská, a.s., člen skupiny Innogy, prostřednictvím distribuční sítě ve vlastnictví GasNet, s.r.o.

Ačkoliv žijeme v době, která nám přináší spousty moderních technologií, v případě omezení dodávek energií je většina z nich nepoužitelná. Lidé jsou zvyklí na dostupnost energií a považují je za samozřejmost. Když ale nastanou komplikace a energie budou muset být omezeny, dojde podle mého názoru k vlně nepokojů a začnou vznikat problémy. Protože např. novodobé mobilní telefony jsou závislé na neustálém dobíjení a pro mnoho lidí je komunikace prostřednictvím mobilního telefonu každodenní rutinou. V případě, že tedy nastane situace, kdy si lidé nebudou moci dobít svůj mobilní telefon, bude docházet k panice. Z vlastní zkušenosti, kdy jsem absolvovala kurz nouzového přežití, vím, že jsem se bez mobilního telefonu cítila jako poloviční člověk. Po dobu 5 dní jsme se pohybovali pouze

v lese, bez možnosti dobití telefonů a pro mnoho z nás to byl opravdu velký šok a docházelo i k mírné nervozitě zapříčiněné právě nemožností komunikace pomocí mobilního telefonu. Nebylo to jen z naší strany, ale i ze strany např. rodičů, kteří také nevěděli, kde se právě nacházíme a co se s námi děje. S omezením dodávek energií souvisí samozřejmě i problémy s osvětlením a vařením, ale také nebudou fungovat různé služby, na které je dnešní člověk zvyklý, těmi jsou např. výběr peněz z bankomatů, čerpání pohonných hmot, používání internetu, železniční doprava a mnoho dalších.

5.7 Soupravy pro nouzové přežití obyvatelstva ve skladech GŘ HZS

Souprava materiálu pro 150 osob je vytvořená na centrální úrovni a uložena ve skladech GŘ HZS ČR a předurčena pro potřeby postižených HZS krajů.

Postup při jejím využití:

- požadavek na přidělení podává HZS postiženého kraje,
- převzetí, vývoz materiálu ze skladů Základny logistiky se provádí pracovníky a prostředky příslušného HZS kraje, nebo podle dohody společně se Základnou logistiky,
- rozvinutí soupravy, její obsluhu zabezpečí HZS kraje, na jehož teritoriu došlo k mimořádné události (k vývozu, rozvinutí a obsluze soupravy budou využity především jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí, dále zařízení civilní ochrany obcí, občanská sdružení),
- materiál, kromě oblečení a spotřebního materiálu, se po užití vrací do skladů Základny logistiky (poznámky z prezentace plk. Mgr. Bohumíra MARTÍNKY, Ph.D., 2016).

5.8 Soupravy materiálu u územních odborů HZS krajů a na požárních stanicích

1) U územních odborů HZS krajů jsou soupravy materiálu pro 50 osob.

Postup při jejich využití:

- převzetí a vývoz materiálu ze skladu územních odborů,
- rozvinutí soupravy a její výdej materiálu zabezpečí územní odbor.

- 2) Na stanicích HZS kraje jsou vytvořeny základní soupravy materiálu k okamžitému použití pro 20 osob.

Postup při jejich využití:

- v případě potřeby je vyvezena a vydána silami a prostředky stanice (poznámky z prezentace plk. Mgr. Bohumíra MARTÍNKA, Ph.D., 2016).

5.9 Základna logistiky

Základna logistiky (dále jen „ZL“) je účelovým zařízením GŘ HZS ČR pro zabezpečení potřeb hasičských záchranných sborů v oblasti skladování materiálu a věcných prostředků, a pro zabezpečení třídění, evidenci, skladování a vyřazování materiálu civilní ochrany.

Působnost ZL je dále rozšířena na tyto úkoly:

- skladování materiálu pro nouzové přežití obyvatelstva,
- skladování materiálu pro záchranné a likvidační práce,
- skladování materiálu pro ostatní humanitární pomoc,
- skladování materiálu pohotovostních zásob,
- součinnost při odesílání humanitární pomoci do zahraničí,
- nakládání s nově pořízovaným majetkem, jeho skladování a distribuce, příjem zahraniční humanitární pomoci a její distribuce,
- poskytování skladovacích a garážových prostorů ve prospěch HZS krajů (poznámky z prezentace plk. Mgr. Bohumíra MARTÍNKA, Ph.D., 2016).

Materiální základny humanitární pomoci - ZL pro 150 osob

Struktura materiálových souborů:

- stanový materiál pro ubytování až 150 osob,
- výstrojní materiál pro vystrojení až 150 osob,
- prostředky pro náhradní zdroje elektrické energie, osvětlení,
- prostředky pro zemní ruční práce, pro úklidové práce,
- protipovodňové pytle,
- vysoušeče zdiva,
- prostředky pro hygienu osob,
- prostředky pro základní přípravu stravy,
- prostředky pro základní zdravotnickou pomoc,

- prostředky pro zabezpečení odstranění následků ptačí chřipky (poznámky z prezentace plk. Mgr. Bohumíra MARTÍNKA, Ph.D., 2016).

5.10 Kontejner nouzového přežití

HZS ČR poskytuje kontejner nouzového přežití, který je určen pro 25 až 50 osob a slouží k poskytnutí účinné a neodkladné pomoci obyvatelstvu, které postihla mimořádná událost. Kontejner nouzového přežití mají HZS krajů připraveny k okamžitému výjezdu (Doležel, Kyselák, Mika & Novák, 2014).

Lze jej využívat i k dlouhodobějším zásahům, nebo nácvikům a cvičením složek IZS v terénu. Svou konstrukcí umožňuje vzájemnou propojitelnost několika kontejnerů do jednoho většího celku.

Konstrukční řešení umožňuje:

- ochranu pro minimálně 25 osob před nepříznivými povětrnostními podmínkami;
- poskytování horkých nápojů pro min. 25 osob;
- poskytování studené či ohřáté stravy pro min. 25 osob;
- současnou konzumaci stravy pro min. 25 osob;
- umístění 3 ležících osob;
- zabezpečení nepřetržitého provozu po dobu 24 hodin bez doplnění pohonných hmot a ostatního materiálu;
- uskladnění a přepravu veškerého potřebného materiálu soupravy v kontejneru;
- připojení na vnější přívod vody a elektrické energie o napětí 230 V;
- zabezpečení spolehlivé funkce zařízení při teplotách -30°C až $+50^{\circ}\text{C}$;
- uvedení z přepravního do provozního stavu dvěma osobami do 1 hodiny;
- vytopení stanu při venkovní teplotě -5°C na nejméně $+15^{\circ}\text{C}$ do 1 hodiny od uvedení tepelného zdroje do činnosti;
- vnější ozvučení prostoru (poznámky z prezentace plk. Mgr. Bohumíra MARTÍNKA, Ph.D., 2016).

V předchozích částech byly zmíněny prostředky pro nouzové přežití pouze pro menší počet obyvatel, řádově několik desítek. Může však nastat situace, kdy bude potřeba evakuovat mnohem více osob, například při povodních v létě roku 2002 jich bylo přibližně 225 tisíc. V

takovém případě může Hasičský záchranný sbor rozhodnout o vybudování Materiální základny humanitární pomoci (Rescueinfo z. s., 2015).

Poskytování nouzového přežití je velice složitý proces a proto si myslím, že je také důležitou součástí provádět pravidelná a důkladná školení a procvičování dovedností pracovníků složek IZS ve vzájemné spolupráci s humanitárními organizacemi v oblasti jeho poskytování. Měly by se procvičovat jednotlivé činnosti, s jednotkami stavění stanů a další úkoly ochrany obyvatelstva, s humanitárními organizacemi také poskytování první pomoci. Hlavně by měly být složky IZS a humanitární pracovníci schopni zkoordinovat a obstarat činnosti, potřebné pro úspěšné zvládnutí nouzového přežití, od přijímání evakuovaných, přes zdravotní činnost, zajistit ubytování, stravu a hygienu, psychosociální pomoc a zdravotní pomoc. Pracovníci musí být neustále připraveni a musí být schopni poskytnout pomoc.

6 HUMANITÁRNÍ POMOC

Humanitární pomoc (dále jen „HP“) se využívá k uspokojování základních životních potřeb obyvatelům z postiženého území. Poskytuje prostředky k zachování jejich života a zdraví (Adamec & kol., 2012).

Na území ČR je zabezpečována bezplatně orgány státní správy, orgány územních samosprávných celků, právníckými osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nestátními neziskovými organizacemi, sdruženími občanů, skupinami osob a fyzickými osobami na základě výzev nebo z vlastní iniciativy formou nabídek (Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje, 2017).

Obsahem HP mohou být:

- věcné prostředky (základní předměty pro zasažené obyvatelstvo),
- finanční prostředky sloužící nejčastěji k nákupu základních předmětů (čisticí prostředky, hygienické potřeby, základní úklidové potřeby atd.),
- duchovní (náboženská) a psychologická pomoc,
- dobrovolnická pomoc (pomoc s úklidem, odklizení trosk atd.),
- poradenská pomoc (pojištění, likvidace následků, nakládání s vysoušeči apod.) (Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje, 2017).

6.1 Legislativa zabývající se humanitární pomocí

Humanitární pomoc řeší:

- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva
- vyhláška MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

Mezinárodní humanitární právo

Již v dávných dobách se každá společnost, ale i válka řídila pravidly, která určovala způsoby jejího vyhlášení a omezení. První válečné zákony byly nepsané a byly

stanovovány, aby silní nemohli utlačovat slabé. Později se začaly uzavírat oboustranné dohody a předpisy. A až s postupem času začalo vznikat Mezinárodní humanitární právo (dále jen „MHP“) jako odpověď na hrůzné dopady bitev a touha po ochraně jejich obětí.

Současné MHP tvoří významnou část mezinárodního práva veřejného. Tvoří ho pravidla, chránící v době ozbrojeného konfliktu osoby, které se ho se přímo nebo již neúčastní, a redukuje způsoby a prostředky vedení války (Český červený kříž, 2017).

Dále Český červený kříž (2017) popisuje složení Mezinárodního humanitárního práva, které se skládá ze dvou oblastí. První je Ženevské právo, které je určeno na ochranu příslušníků ozbrojených sil, kteří se přímo nebo již neúčastní boje, a osob, které se aktivně nepodílejí na nepřátelských akcích, zejména civilistů. Druhou oblastí je Haagské právo neboli válečné právo, stanovující práva a povinnosti stran v konfliktu při provádění vojenských operací a omezuje způsoby a prostředky vedení války.

Myslím si, že je v dnešní době Mezinárodní humanitární právo málo dodržováno a respektováno. Mělo by pro občany tvořit ochranný štít v případě válečného konfliktu, avšak dle mého názoru lidé tímto právem chránění nejsou. Ve většině případů válečného konfliktu lidé porušují toto právo záměrně, někteří ho dokonce neznají a často ho porušují právě ti, kteří by ho měli dodržovat nejvíce, např. vláda nebo armáda. Lidstvo se tak ocitá v bezmoci a i přes všechny zákony, práva a povinnosti ochranu svých životů postrádají.

6.2 Zásady dobrého humanitárního dárcovství

Deklarace Dobrého humanitárního dárcovství, k níž se ČR přihlásila v roce 2006, představuje základní vodítko pro humanitární praxi. Jsou v ní zakotveny čtyři základní principy, jimiž se má řídit humanitární intervence:

- **lidskost:** zásadním cílem HP je záchrana životů a snížení utrpení lidí;
- **nestrannost:** HP se poskytuje výhradně na základě identifikovaných potřeb;
- **neutralita:** v ozbrojených či jiných konfliktech se pomoc nepřiklání k žádné ze sporných stran;
- **nezávislost:** cíle pomoci nejsou pod vlivem politických, ekonomických ani jiných zájmů dárce ani příjemce.

Deklarace dále popisuje, které základní potřeby má humanitární intervence pokrývat. Jsou jimi ochrana civilního obyvatelstva, poskytování jídla, vody, sanitárního zázemí, přístřeší, zdravotní péče a další pomoci zaměřené ve prospěch obětí katastrofy s cílem zajistit

obnovu jejich normálních životních podmínek (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2010).

6.3 Typy pomoci

Existují dva základní typy pomoci, které většina lidí nerozlišuje.

Emergentní humanitární pomoc

Po vzniku mimořádné události potřebují lidé poskytnutí okamžité humanitární pomoci. Dle Kratochvílové (2005) je humanitární pomoc neboli emergentní pomoc rychlá a krátkodobá. Uplatňuje se například při povodních nebo válečném konfliktu. Reaguje na aktuální krizi a řeší otázky přežití, zdraví, přístřeší, přísunu potravin, zajištění základní hygieny, krizové psychologické pomoci, péče o děti a provizorní školství.

Typickými aktivitami humanitární pomoci jsou:

- budování provizorních příbytků, případně obstarání stanů nebo materiálu na dočasné přístřeší,
- rozdělování potravin, léků, hygienických potřeb, ošacení a příkrývek,
- poskytování lékařského ošetření,
- výstavba uprchlických táborů,
- dočasná obnova školní výuky,
- psychosociální pomoc zasaženým MU,
- rekonstrukce domů, škol a jiných zničených budov (Kratochvílová, 2005).

Rozvojová spolupráce

Kratochvílová (2005) popisuje rozvojovou spolupráci jako činnost, která se snaží pomoci lidem, aby se stali nezávislími a dostali se z chudoby. Spolupráce se zaměřuje na monitorování dlouhodobých sociálních a ekonomických podmínek, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích světa žijí, na hledání způsobů, jak by se tyto podmínky daly globálně řešit.

Na první pohled se emergentní humanitární pomoc může zdát důležitější a potřebnější než rozvojová spolupráce, protože reaguje okamžitě na vzniklou mimořádnou událost a zachraňuje lidské životy, ale podle mého názoru jsou obě tyto pomoci na stejné úrovni, co se důležitosti týče. Jak uvádí Kolektiv autorů (2007, 9): „Dokud se nezvýší a nezlepší rozvojová

spolupráce, nezmění se pravidla světového obchodu a nesníží se zadluženost, nemají rozvojové země šanci vymanit se z pasti chudoby.“

Chudé země nemají dostatek financí na preventivní opatření před katastrofami, systémy, které by včas varovaly před hrozící katastrofou a na vybavení, které by v případě mimořádné události poskytly pomoc. Proto se organizace rozvojové spolupráce musí stále zdokonalovat a je potřeba stanovovat si co nejvíce cílů pro zlepšení této situace.

Cílem by mohlo být např.

- odstranění extrémní chudoby a hladu snížením počtu lidí, kteří mají nadměrně nízké příjmy,
- zajistit možnost, aby mohly děti kdekoli na světě dokončit základní vzdělání,
- prosazovat rovnoprávnost mužů a žen,
- bojovat s nemocemi, které nejvíce ohrožují obyvatele chudých zemí, kterými jsou např. HIV, malárie a další,
- snižovat dětskou úmrtnost.

6.4 Humanitární krize

Humanitární pomoc se skládá z aktivit, které představují okamžitou reakci na humanitární krizi. Ta se obecně popisuje „jako situace, ve které jsou běžné prostředky lidí, které jim garantují důstojný život, narušeny v důsledku živelní katastrofy, havárie nebo válečného konfliktu“ (Kratochvílová, 2005, 91).

Druhy a fáze humanitárních krizí

1) Přírodní či lidmi způsobená katastrofa

Humanitární katastrofa je krize, která vznikne nečekaně a zasáhne geograficky vymezenou oblast a zanechá po sobě oběti na životech, zraněné, nezvěstné či značné materiální škody (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2010).

Rozlišují se různé fáze pomoci:

- Okamžitá pomoc, která se vztahuje na první dny nebo týdny po katastrofě. Zahrnuje zejména primární pomoc orientovanou na záchranu životů a prvotní podporu přeživších, v podobě jídla, vody, nouzového přístřeší, generátorů a nouzové sanitace.
- Fáze časně rehabilitace, která probíhá v období zhruba 2 týdny až 3 měsíce po katastrofě. Zahrnuje především péči o lidi, kteří byli v důsledku katastrofy

vysídlení a snahu o rychlou obnovu základní infrastruktury, čímž jsou voda, elektrina, sanitace, dopravní spojení, zdravotnická zařízení a školy.

- Fáze obnovy. Počítá se obvykle do dvou let od vzniklé katastrofy. Zahrnuje komplexní obnovu přístřeší, veřejných institucí, infrastruktury a zdrojů obživy obyvatel, ale také obnovu směrem k vyšší úrovni rozvoje než před katastrofou, především u méně rozvinutých zemí (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2010).

2) Humanitární krize v důsledku válečného konfliktu

S válečnými konflikty bývají spojeny rozsáhlé přesuny obyvatel, s nimiž souvisí velké množství vysídlených osob a uprchlíků. Ve srovnání s přírodními katastrofami tak roste význam humanitární ochrany civilního obyvatelstva a pravidelnější poskytování pomoci.

V posledních letech se tento druh krize objevuje např. v Afghánistánu a Pákistánu, Somálsku, Jemenu a na Srí Lance (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2010).

3) Dlouhodobé humanitární krize

V těchto krizích jde většinou o politicko-bezpečnostní nestabilitu, chudobu, rychlého demografického vývoje i negativních klimatických vlivů. Dlouhodobé humanitární krize se týkají zejména zemí subsaharské Afriky, kde se humanitární potřeby a pomoc dlouhodobě prolínají s rozvojovou spoluprací.

Mezi potřeby v rámci dlouhodobých humanitárních krizí patří hlavně potravinová pomoc, zajištění vody, obnova základního živobytí, zajištění základní zdravotní péče, výživy a humanitární ochrany (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2010).

6.5 Poskytování humanitární pomoci do zahraničí

Česká republika stejně jako další rozvinuté země poskytuje humanitární pomoc do zahraničí. Kyselák (2013) definuje humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí jako „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům“.

Podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo vnitra plní úkoly v oblasti

zapojení České republiky do mezinárodních záchranných operací při mimořádných událostech v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí. Úkoly Ministerstva vnitra potom plní Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (Brejzová, 2006).

6.6 Iniciativa „European Aid Volunteers“

V rámci iniciativy European Aid Volunteers se může zhruba 18 000 evropských dobrovolníků zúčastnit po celém světě projektů financovaných EU. Do konce tohoto programu bude:

- přibližně 4 000 dobrovolníků vyškolen a vysláno do humanitárních organizací, které působí v zemích postižených katastrofami.
- dalších 4 000 dobrovolníků a zaměstnanců nevládních organizací se zúčastní školení a budování kapacit
- okolo 10 000 dobrovolníků na internetu bude podporovat projekty ve svých domovských zemích (Evropská unie, 2017).

6.7 Světový humanitární den

Je důležité upozornit na důležitost humanitární pomoci a množství humanitárních krizí ve světě a proto byl založen na počest humanitárních pracovníků, kteří obětovali svůj život při výkonu své práce Světový humanitární den, připadající na 19. srpna. Tento den byl vyhlášen Organizací spojených národů (dále jen „OSN“) na památku obětí bombového útoku na hotel Canal v Bagdádu dne 19. srpna 2003, kdy zahynulo 18 pracovníků OSN a mnoho dalších bylo zraněno (Člověk v tísni, 2013).

6.8 Humanitární organizace

„Organizace, které humanitární pomoc poskytují, nazýváme humanitárními organizacemi. Tyto organizace mohou být z hlediska svého zřizovatele státní, nestátní a mezivládní. Při pohledu na cílovou oblast rozlišujeme humanitární organizace poskytující vnitrostátní pomoc a organizace poskytující mezinárodní humanitární pomoc.“ (Smetana, Kratochvílová, 2007)

Na naší planetě napočítáme více než 200 států a mnoho z nich potřebují pomoc, protože není v jejich silách si se svými problémy poradit sami. Proto jsou humanitární organizace velice důležité. V následujících odstavcích jsou uvedeny nejznámější humanitární organizace

působící na mezinárodní úrovni. Všechny mají jedno společné a to poskytování humanitární pomoci, avšak liší se od sebe službami, které poskytují, každá z nich je zaměřena na jinou cílovou skupinu a zapojena do odlišných projektů.

6.9 Nejznámější humanitární organizace působící na mezinárodní úrovni

Občanské sdružení ADRA

Název „ADRA“ – je odvozen z anglického originálu „Adventist Development and Relief Agency“, v překladu „Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj“. Je mezinárodní humanitární organizací poskytující pomoc lidem v nouzi za účelem spravedlivé a pozitivní změny (ADRA, 2014).

Na internetových stránkách této organizace si můžeme přečíst informace o tom, že je ADRA Česká republika součástí mezinárodní sítě organizací ADRA, které působí ve více než 130 zemích světa. V ČR působí od roku 1992 a koordinuje zde 11 dobrovolnických center, která pomáhají především seniorům, dětem a zdravotně postiženým osobám. Dále je jedním z největších koordinátorů pomoci při povodních a jiných živelních katastrofách v ČR. ADRA se v ČR věnuje také globálnímu rozvojovému vzdělávání, kterým se snaží vést žáky k zájmu o globální témata, jako je migrace, ochrana životního prostředí, chudoba, odpovědná spotřeba, spravedlivý obchod, lidská práva apod. (ADRA, 2014).

V případě mimořádných událostí v zahraničí (povodně, zemětřesení, válečné konflikty apod.) ADRA poskytne okamžitou humanitární pomoc a zároveň uskutečňuje dlouhodobé rozvojové projekty, které poskytují lidem z chudých zemí podporu, aby mohli žít v přijatelných životních podmínkách (ADRA, 2014).

Člověk v tísni

Internetové stránky Člověk v tísni (2016) udávají vznik této organizace od roku 1992, tehdy pod názvem Nadace Lidových novin, který se roku 1994, změnil na Nadace Člověk v tísni. Později se z této organizace stala humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě.

Cílem obecně Člověka v tísni je pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. V dnešní době se činnost společnosti zaměřuje na čtyři základní oblasti:

- poskytuje emergentní humanitární pomoc při přírodních katastrofách nebo ve válečných krizích a dlouhodobou pomoc lidem z chudých zemí, kde realizuje

rozvojové programy, zlepšující přístup obyvatel ke vzdělání, zdravotní péči, dostupnosti pitné vody, zlepšení hygieny a rozvoj zdrojů obživy;

- podporuje lidská práva v nesvobodných zemích a státech, které procházejí demokratickou transformací;
- zabývají se programy sociální integrace, kde podporují sociální vzestup chudých či ohrožených rodin a podporují děti ze sociálně slabých rodin k dosažení vzdělání, čímž zvyšují jejich pozdější šance na trhu práce;
- pořádají programy, které vedou ke vzdělání, např. Mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět, dále dodávají filmy a vzdělávací systémy týkající se moderních dějin ČR (Člověk v tísni, 2016).

Na stejné internetové stránce se také dozvíme, že je humanitární organizace Člověk v tísni členem Alliance 2015, což je strategická síť sedmi evropských nevládních organizací aktivních v oblasti humanitární pomoci a rozvojových projektů, která přináší efektivnější výsledky jak při práci v cílových zemích, tak i při kampaních ovlivňujících postoje politické reprezentace i široké veřejnosti v Evropě.

Charita Česká republika

Charita Česká republika, dříve Česká katolická charita, navazuje na historii péče křesťanů a katolické církve o chudé a trpící. Počátky katolické charity v českých zemích spadají až do roku 1919. Po útlumu v období komunismu obnovila Charita ČR svou činnost mimo jiné v souvislosti s amnestií Václava Havla či válkou v Jugoslávii. Od té doby otevřela stovky sociálně-zdravotních služeb v ČR a rozšířila své projekty v zahraničí na desítky zemí a pomáhala také při všech větších povodních na území Česka (Charita Česká republika, 2017).

Základem Charity České republiky je 348 farních, městských a oblastních Charit, jejichž velikost se liší. Jsou tvořeny pouze malým počtem dobrovolníků či více než sto zaměstnanců působících i v okolních obcích. Zajišťuje také spolupráci s vládou a státní správou a spravuje centrální sbírková konta. Dále se podílí na přípravě, vyhodnocení a propagaci celostátních charitních akcí a kampaní, zvláště Tříkrálové sbírky a spolupracuje s centrálou Caritas Europa v Bruselu a s centrálou Caritas Internationalis v Římě.

Smetana & Kratochvílová (2007) ve své práci uvádějí země, do nichž směřovala zahraniční pomoc Charity ČR, jimiž jsou:

- země Evropy a bývalého Svazu sovětských socialistických republik: Moldavsko, Gruzie, Kosovo, Ukrajina;

- země Asie: Mongolsko, Kambodža, Filipíny, Nepál;
- země Afriky: Jižní Súdán, Zambie, Etiopie;
- a země na Blízkém východě: Sýrie, Jordánsko, Palestina, Irák.

Úřad Českého červeného kříže

Český červený kříž (dále jen „ČČK“) navazuje na Vlastenecký pomocný spolek pro Království české. Sídlí v Praze a je humanitární společností působící na celém území České republiky. ČČK je součástí celosvětově působícího Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce (dále jen „Mezinárodní hnutí ČK & ČP“) a plní zejména tyto úkoly:

- působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva a poskytuje pomoc v případech katastrof a jiných mimořádných událostí;
- poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby;
- působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby;
- šíří znalost Ženevských úmluv;
- působí v oblasti zdravotně-výchovné a spolupracuje s poskytovateli zdravotní péče.

Dle Štorka, Nováka & Štajnera (2000) ČČK realizuje pomoc vždy v duchu 7 základních principů Mezinárodního hnutí ČK & ČP, jimiž jsou humanita, nestrannost, neutralita, nezávislost, dobrovolnost, jednota a světovost, a je určena všem postiženým osobám, především zraněným, dětem a starším lidem.

Každá z těchto humanitárních organizací má své internetové stránky, na kterých si lidé mohou přečíst, všechny potřebné informace, od jejich vzniku, přes jejich činnost, působení, až po aktuality, ale také každý může tyto organizace podpořit a přispívat ať už finančně, materiálně či se dokonce stát přímo jejich členem.

Lidská snaha pomáhat ostatním lidem existuje již po celá staletí, a proto začaly vznikat humanitární organizace. Myslím si, že je úžasné v dnešním světě, který je plný chamtivosti a touze po tom, mít co nejvíce peněz a nespočet majetku, vidět také snahu o to, pomáhat lidem, kteří nemají téměř nic. Když dojde ke vzniku mimořádné události a lidé se dostanou do stavu nouze, přijdou o svůj majetek, o svá obydlí, zahrady, automobily, oblečení, peníze, mnohdy také o své nejbližší, rodinu, přátele, domácí mazlíčky a je ohrožen především jejich vlastní život, je nutné, aby se dostavila humanitární pomoc. A nemusí jít pouze o náhlou mimořádnou událost, ale také o dlouhodobou potřebu pomoci a to v chudých zemích, kde se pomoc

dostává obtížněji, pomaleji a lidé se ocitají v těžko dostupném terénu, kde mají jen minimální prostředky na přežití, navíc je jejich situace ztížena negramotností a neschopností obstarat si peníze pro obživu a střechu nad hlavou.

Na druhou stranu si myslím, že se humanitární pomoc může setkat také s různými riziky. Může dojít například k závislosti na pomoci a to hlavně v případě dlouhodobého poskytování materiální pomoci. Lidé si často vytvářejí závislost tam, kde nemusí a to hlavně v případě, je-li něco poskytováno zadarmo. Humanitární pomoc jim postaví přístřeší, ale tito lidé nemají práci, potom jsou apatičtí a čekají jen na to, co jim kdo přiveze. Berou jako samozřejmost to, že jim někdo pomůže, protože jsou chudí a mají na to právo. Myslím si, že by se tomu dalo alespoň trochu zabránit tím, že by se jim dostala pomoc pouze v životu ohrožujících situacích a poté ji postupně omezovat, aby si tak lidé nezvykali na samozřejmou dlouhodobou pomoc. Příkladem by také mohla být uprchlická situace, kdy se zřizují uprchlické tábory a migrantům jsou poskytovány finanční podpory. Tito lidé tak nemusí pracovat a i přesto si přijdou na slušné finanční ohodnocení a berou jako samozřejmost, že se jim této pomoci dostane. Což také vede k vlnám nepokojů ze strany pracujících obyvatel, kteří v tom vidí nespravedlnost.

Dalším rizikem je ohrožení života pracovníků humanitární organizace, ale také místních spolupracovníků. Ti mohou být ohrožováni samotnými přírodními živly, ale také některými z místních obyvatel, kteří se cítí nerovnocenně a páchají na ně atentáty. K nepokojům může vést také to, že humanitární pracovníci žijí lepší život než oni, bydlí v domech, jí dobré jídlo, jezdí auty a to může vést k pobouření obyvatel, kterým se takový luxus nedostává. V takovém případě by se humanitární pracovníci měli co nejvíce přizpůsobit životnímu způsobu místních obyvatel. Avšak to není úplně jednoduché, protože pokud se má zlepšovat jejich životní úroveň, měla by to pro ně být spíše motivace, ale bohužel to závisí i na odlišnosti chápání lidí a kultuře.

Na humanitární pomoc je také často vyvíjen nátlak. Velkou roli tady sehrává čas, protože jsou humanitární pracovníci nuceni reagovat co nejrychleji, aby tak splnili požadavky donorů, kteří chtějí vidět výsledky, protože za to zaplatili spoustu peněz. Tohle je dle mého názoru špatný přístup. V této situaci by neměli hrát hlavní roli peníze, ale opravdu záchrana lidí, kteří pomoc potřebují. Naopak to může mít opačný efekt, namísto správného jednání dochází ke špatnému vyhodnocení situace a následně pak k poskytnutí nevhodné pomoci.

Velice důležitými prostředky, které mohou předcházet vzniku rizik a následných škod při poskytování humanitární pomoci jsou zejména komunikace, spolupráce a participace s místními organizacemi a příjemci.

7 ZÁVĚRY

V této práci nejdříve poukazuji na problematiku ochrany obyvatelstva, integrovaného záchranného systému a s tím spojené krizové zákony, které stanovují povinnosti v případě vzniku mimořádné události nebo krizové situace a jsou prvním krokem k jejich úspěšnému řešení. Dále jsou zde řešeny hlavní úkoly ochrany obyvatelstva, které předcházejí nouzovému přežití. Patří mezi ně varování a informování obyvatelstva, jeho ukrytí a následná evakuace. Bylo zde popsáno, jakým způsobem je obyvatelstvo varováno, druhy signálů, kterými se varování provádí, vysvětleno tísňové informování obyvatelstva a následné vyrozumění. Dále jsem charakterizovala jednotlivé způsoby ukrytí a evakuaci, která je prováděna na základě předpokladu dlouhodobého či zásadního zhoršení životních podmínek. Bylo nutné poukázat na rozdělení evakuace, její plánování a také obsah evakuačního zavazadla, které je důležité k usnadnění průběhu evakuace.

Podstatnou část bakalářské práce tvoří charakteristika nouzového přežití obyvatelstva. Zaměřuje se na typy mimořádných událostí, při kterých jsou realizována opatření nouzového přežití. V této části jsem propojila obecné poznatky s informacemi týkající se nouzového přežití obyvatel Jihomoravského kraje, zejména města Znojma, které jsem získala ze zdrojů od Hasičského záchranného sboru JmK a pana Ing. Františka Skřivánka, vedoucího oddělení krizového řízení, obrany a ochrany ve Znojmě. Dále jsem popisovala plán krizové připravenosti a jednotlivé opatření nouzového přežití. Těmi jsou nouzové ubytování, nouzové zásobování základními potravinami a pitnou vodou, nouzové základní služby a dodávky energií. V poslední řadě jsem zmínila základnu logistiky a kontejner nouzového přežití, což je také nedílná součást zajišťování nouzového přežití.

Poslední část byla věnována humanitární pomoci. Vysvětlila jsem její význam, legislativu, která se jí zabývá a stanovuje pravidla. Pro lepší pochopení jsme vysvětlila typy pomoci, jaký je rozdíl mezi humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací. Typy humanitárních krizí, na které humanitární pomoc navazuje. Zahrnula jsem zde také fakt, že není humanitární pomoc poskytována pouze v České republice, ale je vysílána i do zahraničí. Zmínila jsem datum Světového humanitárního dnu a nejznámější humanitární organizace na mezinárodní úrovni.

Bohužel je těžké k této problematice sehnat dostatek literatury, proto jsem musela velkou část práce čerpat z internetových zdrojů. Po konzultaci s pracovníky Hasičského záchranného sboru JmK jsem také zjistila, že je spousta informací interních a nezveřejnitelných, takže jsem mohla nahlédnout pouze do obecně známých materiálů. Avšak

věřím, že jsem v této práci shrnula všechny potřebné informace, které budou sloužit pro informační účely studentům, ale také veřejnosti, aby se tak mohli o této problematice dozvědět více a případně tak svojí znalostí přispět k úspěšnému řešení mimořádných událostí a krizových situací a případně se zamyslet nad důležitostí humanitární pomoci. V práci uvádím také řadu svých názorů, které mohou alespoň dílčím způsobem přispět k dalšímu rozvoji problematiky tématu mé bakalářské práce.

8 REFERENČNÍ SEZNAM

- Adamec, V. a kol., (2012). *Ochrana před povodněmi a ochrana obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.
- ADRA (2014). *O nás*. Retrieved 21. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://www.adra.cz/o-nas>
- Blažková, K. (2011). Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje. *Nouzové přežití obyvatelstva*. Retrieved: 20. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.hzsmsk.cz/index.php?ID=1440>
- Brejzová, I. (2006). *Pravidla pro poskytování humanitární pomoci do zahraničí*. Retrieved: 17. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://www.usar.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=196>
- Český červený kříž (2016). *Šíření mezinárodního humanitárního práva*. Retrieved: 21. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp/cojemhp.htm>
- Člověk v tísní (2013). *Světový humanitární den*. Retrieved: 21. 4. 2017 from the World Wide Web: <https://www.clovekvtsni.cz/cs/clanky/desitky-humanitarnich-pracovniku-kazdy-rok-prijdou-o-zivot-pri-pomoci-druhym>
- Člověk v tísní, (2016). *O nás*. Retrieved 21. 4. 2017 from the World Wide Web: <https://www.clovekvtsni.cz/cs/o-nas>
- Doležel, M., Kyselák, J. Mika, O. J., Novák, J. (2014). *Základy ochrany obyvatelstva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Evropská unie (2017). *Humanitární pomoc a civilní ochrana*. Retrieved: 17. 4. 2017 from the World Wide Web: https://europa.eu/european-union/topics/humanitarian-aid-civil-protection_cs
- Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje (2017). *Zásady koordinace humanitární pomoci v Jihomoravském kraji*.
- Charita Česká republika, (2017). *O nás*. Retrieved 23. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://svet.charita.cz/o-nas/>
- Kavan, Š. (2011). *Ochrana obyvatelstva I*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií.
- Kolektiv autorů (2015). *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*. Praha: MV- generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.
- Kratochvílová, D. (2005). *Ochrana obyvatelstva*, Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

Kratochvílová, D., Kratochvílová D. Ml., Folwarczny, L. (2013). *Ochrana obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

Kyselák, J. (2012). *Kolektivní ochrana obyvatelstva - evakuace: studijní text*. Brno: Univerzita obrany.

Kyselák, J. (2013). *Humanitární pomoc*. Brno: Univerzita obrany.

Martínek, B. (2016). *Poznámky z prezentace o Nouzovém přežití obyvatelstva*.

Martínek, B., Linhart, P. a kolektiv pracovníků Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč (2006). *Ochrana obyvatelstva Studijní materiál k modulu E*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Mika, O. J., Zahradníček, P., Zeman, M. (2012). *Ochrana obyvatelstva*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (2010). *Základní přehled humanitární pomoci*. Retrieved: 12. 4. 2017 from the World Wide Web: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevkladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html

MV Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha: 2013.

Navrátil, L., Šafr, G., & Havránková, R. (n. d.). *Varování a vyrozumění*. Retrieved: 15. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://zsf.sirdik.org/kapitola3/3-1-2-varovani-a-vyrozumeni-obyvatelstva>

Navrátil, L., Šafr, G., & Havránková, R. (n. d.). *Varování a vyrozumění*. Retrieved: 19. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://zsf.sirdik.org/kapitola3/3-1-4-evakuace-obyvatelstva>

Pacinda, Š. & Pivovarník, J. (2010). *Kolektivní ochrana obyvatelstva*. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Portál krizového řízení JmK (2016). *Evakuace*. Retrieved: 19. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://krizport.firebrno.cz/navody/evakuace>

Portál krizového řízení JmK (2016). *Varování obyvatelstva*. Retrieved: 15. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://krizport.firebrno.cz/navody/varovani-obyvatelstva>

Rescueinfo z. s. (n. d.). *Zajištění nouzového přežití v praxi*. Retrieved: 14. 4. 2017 from the World Wide Web: <http://radyvnouzi.cz/nouzove-preziti>

Ředitelství HZS ČR, (2011). *Varování obyvatelstva v České republice*. Retrieved: 15. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>

Ředitelství HZS ČR, (2014). *Opatření pro nouzové přežití*. Retrieved: 20. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.hzscr.cz/clanek/opatreni-pro-nouzove-preziti-558778.aspx>

Ředitelství HZS ČR, (2014). *Ukrytí obyvatelstva v České republice*. Retrieved: 19. 3. 2017 from the World Wide Web: <http://www.hzscr.cz/clanek/ukryti-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>

Řehák, D., Folwarczny, L. (2012). *Východiska technického a organizačního zabezpečení ochrany obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

Smetana, M., Kratochvílová, D. (2007). *Integrovaný záchranný systém a jeho složky*. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.

Štorek, J., Novák, V., Štajner, P. (2000). *Příručka pro krizové řízení v Českém červeném kříži*. Praha: Úřad českého červeného kříže.

Vyhláška MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 240/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.